Protexisti me deus a con
uentu malignantium
alla a multitudine operantium
iniquitatem alla alla. Exau
di deus oratione mea cum deprecor
a timore inimici eripe animam
Deus qui Orat. mea. Gla.
beatum martirem eu
uangelistam tuum euan
gelice predicationis gratia
sublimasti tribue quesumus
eius nos semper et erudi
tione proficere et oratione
defendi. P. Epi. Qui ti
met dominum. Alla. Prius
ad syon dicet ecce ad sum
et ierusalem euanglistam dabo.
Alla. In die resurrectionis
mee dicit dominus precedam uos
in galileam. Eyu. Ego sum
uitis uera. Off. Reple Crudo.
ti sumus mane misericordia tua et
exultauimus et delectati sumus.
Beati marci Sec. alla
euangeliste tui sol
lemnitate tibi munera
deferentes quesumus domine ut

Pater Franciscusnak attam az Granatensist

~~Ferenz deak az lafrat Juvitt feyzet zeremiat, eczetes korsot, harom vika burat, az mi akart szabad ve le vell~~

1670 mensis hananak io papia [illegible] Bélügyes [illegible]

Kitkaszég

RMK I. 402 (a.)

(Hiányz. a cím.)

Országos Széchényi Könyvtár
Leltári szám:
B 8866/ 1959.

Campianus Edmond.

AZ TEKINTETES; NAGISAGOS FORGACHI SIGmondnac, Nougrad Vár megie fő Ispanniánac, Magiar országban, Romai Cziaßár es Kiraly ő Felseghe Tanaczianac: Poharnaki Mesterenec &c. Istentől eghességhet, yduességhet es sok io ideigh valo bekeséghet kiuan.

MEly igen mélto légien dichiretre N. V minden emberben, az magha io hire neuere valo iozan es vigiázo ghonduiselés, mely hasznos, mely szűkséghes; egiebek kőzzűl ámà io erkőlchiről iro bőlchi Ecclesiasticusis, nyluan ielenti, monduan: *Curam habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pre-* Eccl. 45. 2. 15.

ciosi

Ecc. 1606.)(2 Dobo Nay Sándor (Balassi B.)

cioſi & magni: bonæ vitæ numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in æuum. Gondod legiẽn az io neure. mert az tõbbet tart te neked, hogy ſem mint ezerny dragha nagi kinchiek: az io elet napiainac ſzáma es határà vagion; az io neu penigh megh marad örökke.

Latta eſzt S. Agoſton Doctoris, Ki arra int minden embert, hogy nem chiac Iſten elõt legien megh ſedhetetlen élètè, hanem emberek elõttis io hire neue: hogy igien ne chiac maghánàc haſznallion, hanem felebaratinakis. *Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.* mert mi magunknac ſzükſeghes az mi iambor eletünc, egiebeknec penigh hirünc neuünk.

Szép kinchi az io hir neü.

Elégh ſzepnec ſzoktuc mondani az tis âki iambor:

Elégh gazdagnak mondhattiuk az tis âki io neuet viſel; mégh amaz réghi Poëta verſe ſzerèntis:

Ego ſi bonam famam mihi ſeruaſſo ſat ero diues: Plant. in Moſtel.

Ha nekem io hirem léſzen, elég gazdagh leſzek.

Megh bõchiülhetetlen gazdagſagh azért âio hir neu: De gienghe[illegible] mészetü, könnien megh ſerſzik: Nem reſtül kel hozza latni, nem reſtül kel oltalmazni.

Magnus enim labor eſt, magnæ cuſtodia famæ: Petrar. az mint más igen ſzépen mondotta.

Touabba mikeppen hogy felette dichirendõ dologh mindenben, magha io hire neue oltalma ſ, neuelèſe: ſzinten vgi chiuda mely kedues kellemetes mind Iſten ſmind

emberec elôt, az mi felebaratink io hire neue oltalmara es giarapitasara valo igiekezetis. Kit en mikoron iól ertenek; semmikeppen el nem mùlathatám, hogy amaz nagi elmeiû es emlekezetû, ioBalassa Balint el kezdet irot munkaiát, kire az ô bodogh ki mulása vtàn akadék; kinec ô nagiob reszét elis veghezte volt chiac keues leuen hatra bene, veghez nem vinnem; hogy ez vtannis valakic è kôniuechikét oluasandanak, bizonios, igaz, teôkelletes itiletet tennénec felôlle, minemû nagi buzgosagghal es Isteni aytatossaggal volt eletenec vtolso ideiebe fel gheriedue, michioda hytet tartot, oltalmazot, es michioda hitnec vallasaban attais megh lelkét az ô teremtô Istenenec.

Kinec en nem chiac hallot hanem vgiàn látot bizoniságha vagioc. Mert minec vtanna, Feiedelme hiusseghe, hazaia szerelme mellet

1594. eztendôben, Pynkôsd hauanac kôzepiben, Esztergom vàra ostromán halálos sebekbe eset volna, betegh agiában Esztergom varasaban giakran nalla voltam es velle sokat beszellettem. Ott voltàm akkoris mikor vgian azon Pynkôsd hauanac huszon hatodic napian, keresztieni modra megh giunuan vtolso oraiához szépen keszûlt.

Ráá halghattam arrais mikor az mi yduezitô kiraliunknac es az ô szent anniánác az szeplôtelen szûz Marianac kegies aytatos szokkal maghát tellieségghel aianlotta. Iól ertette az êlès elmeiû vitez ember, minemû tiztelettel tartoznec Aszszoniánac, vgimint az vitéz Magiar nemzetnec, Istene es szent fia elôt kiualkeppê valo szószolóianac. Ighen ertette stutta asztis mikeppen kellien Vrát tisztelni, mikeppen kellien szûkségheben es niaualiaiaban szent felségéhez foliamni s, telliességghêl benne biz-

ni. Mert mikor az giuntato lelki atya, latuan faidalmi miat valo nagi kinniát biztatna; es hogy minden remenſéghet Iſtenbe vètnè, arrais intènè; az tõb ſzép mondaſi kõzõt imillien arani ſententiat kezde mondani: *Chriſtus mortuus eſt pro me & ego diffidam? tuus miles fui Domine, tua caſtra ſequutus ſum.* Chriſtus (vgimond) megh holt en erettem, es en hogy ketelkeggiem? Te katonád voltam Vram es az teſereghedben iartam. Ighen bodogh embernec alittia vala ezért maghát hogy az ighen irgalmas Iſten kegielmes ſzemeit reia fordituan olly bodogh tizteſséghes véghèt rendelt volna eletenec, hogy minec vtanna az egi, ſzent, kõzõnſéghes, kerezttyien hitet megh eſmeruen, es vgi annac mindenekben ſziue ſzerent, engheduen, ahoz tõkelleteſen ragazkoduan: az kõzõnſéghes kerezttien aniaſzentegihaznac kebelébe lelke mint egi nagi faratſágh vtan kiuát niughodalmat es chiendeſſeghet talalt volna; mind ezeknec felette ez arniec vilaghi pallia futaſátis vitezi modra veghezne.

Megh tecczic chiàc innennis az ighen io es irgalmas Iſtènnec, az emberekhez bõuſeghes irgalma, chiudalatos reiaioc valo ghondviſeleſe: el annyra hogy á mint, ſzent Agoſton Doctor ſzépen int: *De nullo deſperandum ſit, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit.* Senki feleõl ketſégbe nem kel eſni migh az Iſten tũrõ varakozaſa, pœnitentiara helit ád. Mert á mint vgian ottan ſzól: *Paganus eſt hodie, vnde ſcis vtrum ſit futurus craſtino Chriſtianus? Iu-*

Tom. 10. de verb. Domini ferm. 12.

dæus, infidelis eſt hodie: quid ſi cras credat in Chriſtum? Hæreticus eſt hodie: quid ſi cras ſequatur catholicam veritatem? ſchiſmaticus eſt hodie: quid ſi cras amplectatur catholicam pacem? Quid ſi iſti, quos in quocunq; genere erroris notas, & tanquam deſperatiſſimos damnas, antequam finiant iſtam vitam agant pœnitentiam, & inueniant veram vitam in futuro? Proinde fratres, etiam ad hoc vos

1. Cor. 4.

admoneat quod ait Apoſtolus: Nolite antè tempus quidquam iudicare.

Pogáné mà: vgimond, de honnan tudod ha honap kereztien leſzen auagi nem? Sido, hitetlen ma: mi ha honap Chriſtusban hyend? Teueligő eretnec ma:ki tuggia, talam holnap à kőzőnſeghes igaſságh mèllé all. Az kerezttieni eggieſséghtől el haſonlot párt űtőt ma: de mi ha holnap á kőzőnſeghes bekeſéget kőueti? Mi ha mind azok á kiket mindennemű vetkekben, megh iégzez, vijal mutacz es vgi mint tellieſſegghel rementeleneket karhoztacz; minec előtte el vegheznéc ez ielen valo eletet, pœnitentiat tartanac es az iőuendő igaz eletet el nieric? Azokaert attiáfiai inchien erre titeket amozis á mit mond az Apoſtol: Idő előt ne itillietek.

Hanem á mint kőz beſzedbe mondani ſzoktác: Minden dologhnac á veghére nez. Mert mikep-

pen

Ouid. lib. 3. metamor.

pen hogy : *vltima semper Expectanda dies homini est; dicique beatus Antè obitum nemo supremaque funera debet* : Embernec mindenkoron az vtolso napot kel varni , es senkit halala elôt bodognac nem kel mondani : azonkeppen eltében vakmerôkepen nem kel senkit itelni , sem senki megh terésè felôl ketségben nem kel esni. De azêrt az Istennec nagi irgalmassága mellet , nem io sôt ighen veszedelmes vakmerô batorsághot venni : mely miat ydueſſeghe felôl vallo ghongiát ember le teuen, az igaz es ydueſſeghes hitrôl valo erAd Hebr. 11. v. 6. tekezést (melinekûl senki Isten elôt kedues nem lehet,) vgimint nem ô reia nézô , vagi légh kisſebbic dolghat naprol napra halogassa , nagi es hozzu ideiû határt vetuen eletenec : *quasi ille* (á mint szól S. Agoston) *qui tibi per patientiam promisit indulgentiam , promiserit tibi etiam prolixiorem vitam* : mintha Isten ki az ô nagi tûrhetô termeszeti szerent embernek bochianatot ighert , hoszszab eletetis ighért volna. magha á mint vgian ottan mongia : *In quo propheta mihi legis , quia promisit correcto indulgentiam : non mihi legis , quia promisit tibi Deus longam vitam.* á mely prophetanál oluasod , hogy Isten á megh tért embernec bochianatot ighert , nem oluasod otth en nekem hogy neked hozzu eletet ighért. De itth è felôl bôuebben emlekezni nem szûkségh. En most Nágsagodat chiac arra kerem , à mire magha indulattiabolis tudom ighen kész ,

Tom. 9. tract. 33. in Ioan.

hogy

hogy ez kôniuechikénec Nágiſagodnal legien helie: Ne chiac azért penigh hogy az kerezttien hitnec, inkab maid minden czikkelinec megh giôzhetetlen erôſſegiuel es bizoniſaghiual tellies; hanem azértis hogy olly kerezttien viteztôl iratot nagiob reſzére (mert én chiác az harom vtolſo okot irtam hozza) kinec ha Iſten halálát halaztotta uolna, ketſegnelkûl minden kereztien embernec, az Iſtenes kereztien eletnec viſeléſeben ſzép es chiudalatos példa lôt volna: Ki vgian azon ſzent hitet vallot es tiztelt, az melliet Nag: tellies ſzûbôl vall es tiztel: vgian azon kôzônſéghes kereztien Aniazentegihaznac kebelebe niughot; az melybe N. lélkè niugodalmát megh leluen, niugſzic. Ketſegnelkûl azért N. heliet ád ez kôniuechikenec: kinec ez elôttis réghen egi nehani ezteudôuel az emberec keze kôzzé, á mint á mint kiuankozottis, ki kellet volna menni: de hogy eddigh mulatot légh fôb es eggietlen egi oka ez, hogy Nagiſagodat varta, Nagiſagodnac tartotta maghát: Nagiſagod neue es oltalma alat akart az emberec kôzt forgani; azzal akart dichiekedni. Aggia az Felſéghes Iſten hogy mind Nagiſaghodnac ſ, mind azoknac kic ôtet forghatni es oluaſni foghiac, lelki eppûletire es ôrôc yduesſéghêre legien. Amen.

Béchiben Kys Aſzſzoni hauaban,
Nagi bodogh Aſzſzoni napian:
Ezer, hat ſzáz, hat eſztendôben.

Vgian azon Tekintetes Vrnak,

Kéſz ſzolgaia.

Dobokay Sandor.

D. AVGVSTINVS,

tom. 6. contra Epist: Manich. cap. 4.

VT ergo omittam sapientiam, quam in Ecclesia esse catholica non creditis: multa sunt alia quæ in eius gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorũ atq; gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit, vsq; ad præsentem Episcopatum successio sacerdotum: Tenet postremò ipsum CATHOLICÆ nomen, quod non sine causa inter tàm multas hæreses sic ista sola Ecclesia obtinuit, vt cum omnes hæretici se catholicos dici velint; quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad CATHOLICAM conueniatur; nullus hæreticorũ, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere.

CAMPIANVS EDMOND, AZ OXONIAY es Gantabrigiay Academia-

belieknec ũduességet kiuan.

EZ el mult eztendőben, midőn eletemnek ſerzeti es regulaia ſerint, ismet ez ſigetben hatták volna hogy iőiek, talalék nem keuesbel kegietlemb habokat az Angliay parton, mint az kit az Oceanum tengeren hátàm megeth háttàm vala. Mihelien belső Angliaban be iutottam, nem lattam semmit ki inkab kőz es megh ſokot dolog lőt volna, az ſokatlan bűntetésnél, bizoniosbat sem semmit az véletlen veſilieknél. Megh eſméllem az mint lehete magamath, megh emlekezuen peremről, es az időkről, es hogy valamikeppen le ne űtnénéc lábomrol, minek előtte befelelnék es megh ertenéc dolgomath, giorson irasban foglalam vegezeth tanachiomath, hogy miert iőttem volna, mit keresnék, skik ellen mi hadat

akarnék inditanom; Meli derék iraſt magamnal tártottam, hogy velem eggiůt ha megh fognanak azis kezben akadná. Az maſſát azérth egi baratomnal hattam vala, melliet az vtan vgian hiremnelkůl ſokakkal kőzlőt, kit az ellenſégh ighen gonoz neuennis vőt, es nagi iregiůl ighenis karhoztatot; hogy chiak magam egiedůl, ez hit dolgaban minniaioknac bayt kůldőttem volna, noha nem lőttem volna azérth chiak egiedůl az harczon, ha kőzőnſéges hit es gléth alat diſputaltam volna. Felelénec azért az en kiuanſagomra Hammerus es Charkus. Vallion minth? Mind chiac hiuolkodna: mert vgianis az egitől el valua, ſoha egi feleleteth ſem adnac tiztesſegeſen, melliet azerth ſoha ſem adnac: tudni illik ezt; allunk vgimond kiuanſagodnak; felel az kiralne azzoni felőlled. Sies. Ez alat penigh masfelől azt kiáltiák. Nézd az Ieſuita ſerzetet, (vgimond) nézd az nagy keuelſéghet: Arulo: ketſegnelkůl Arulo. Elégh neuetſegh. Ez nem bolond emberec az időt ſ, az munkat heaban igi mit veztegetik? De ez kettőnéc (kinec az eggik az en iraſommal trefalodik, az maſika gonoſul az egez dolgokat vizza forgattia) adatoth nem régèn egi kőniuechike, ki mind az mi ſerzetűnkről

tűnkről ſmind ezeknec meltatlan chielekedettiőkről, ſmind az mi hiuatalunkrol elégh bőuőn ſól. Nekem ſůkſegh volt (miert hogy az mint latom nem oskolakkal, hanem kinokkal keſůlnec az fő népék) hogy dolgomnac okát előtőkben adnám ſmegh bizonitánám: S, azoknac az dolgoknac feyeyth az kik bénnem enny bizodalmat ſerzettek, mint egi egi kuth feieket, vgian viàl mutatnam, ſ, intenélekis benneteket, vgi mint kiknec ehez á dologhoz egiebeknel tőb kőzi vagion, hogy viſelnétek vgi gondoth erre, á minth Chriſtus, az Anniaſent egihaz, az kőzőnſéges io, es az ti iduőſſegtek kiuánnia. En ha elmemhez, deakſagomhoz, tudomaniomhoz tanulſagomhoz, vagi emlekezetemhez képeſt, hittam bayra valamellik bőlchieth az ellenſegh kozzůl; igen keueli, es heaba valo ember voltam, ki ſem magamath, ſem őket megh nem tekintettem; de ha pőrőmben ſigaſſagomban valo biztomban elégh ereiůnec alitottam magamath arra, hogy azt megh bizonychiam ſ, tanichiam, hogy ez nap vilagos délben, mélto hogy ez buzgoſagomath, kit nekem az en kiraliomnac, az Vr Ieſus Chriſtuſnac, ſent neue ſ, az giőzhetetlen igaſſág paranchiolth, megh bochiaſſátok

iassátok, es gonozra né magiarazzátoc. Tuggiatok hogy Cicerois Quintius mellet valo ſoſolaſában, midőn Roſcius giőzedelmeth igirnè neki, ily okkal hogy ha azt megh bizonytana, hogy hét ſaz olaz meliſőldeth ſenki be nem futhatot volna két nap, nem chiak az Hortenſius nieluét es okoſſágath nem rettegé, hanem mégh az Philippuſſokatis, Cottakat, Antoniuſokat, es Craſſuſokatis, ſemminec alytotta, noha azoknal iob Prokatorokat es bőlchieb nieluűket nem tartottac. Mert oly vilagos ſ, oly altal lathato nemely igaſſágh, hogy azt ſemminémű dolognac auagi ſónac homalia, èl nem temeheti: Más az, hogy nyluab igaſſag ez á mi pőrűnk mint az Roſciuſe. Mert ha azt megh bizonytom, hogy eghek vannak, Szentek vannak, igaz hit vagion, ſ, Chriſtus vagion, tehat niert perűnc vagion. Illien perbe ne legiek ám én bator? Megh őlhetnek de meg nem giőzhetnec, mert azokat az tanitokat kőuetem, kiket az á lélèk tanitot, mely lelket ſoha ſenki ſem chiálhat ſem giőzhet. Kerlec azert benneteket, hogy igiekezzetec iduezűlni, kiktől ha ez eggiet megh nierem egiebet minden ketſegnelkűl varoc. Chiac aggiatok ez ſorgalmatoſagra magatokat, Chriſtuſt kőniorgeſſel

géſſel kinſeritchiétek, és okoſſagtokatis vegiétec melle, bizoni megh erzitec azt, à mi az dòlogh, tudni illik hogy az ellenſéghis remintelē ketſegbe eſet, es miis tőkelletes fundamentomon aluan batorſaggal és nagi ſiuel illik hogy ez viadalt kiuànniuk.

De megh rőuiditem ſomat, merth maid bőueb beſeddel ſoloc. Légietec egeſſégben.

AZ OKOKNAK RENDI.

Elsõ. Az Szent iras.
Masodik. Az Sz. iras ertelme.
Harmadik. Az Annia szent-egyhaz terméſzeti.
Negiedik. Az Conciliomok.
Eötödik. Az régi ſzent Attiák.
Hatodik. Az regi ſzent Attiaknak oſzlopi es erõſſéghi.
Hetedik. Az Hiſtoria.
Niolczadik. Parádoxa. Az az, emberi velekedes félét valo hihetetlen dolgok.
Kilenczedik. Sophiſmata. Az az, heaba valo chialard villongaſók
Tizedik. Mindennémũ bizoniſágok.

Elsõ

ELSEO OK. AZ SZENT IRAS.

EGiébis ſok vagion, az mi az ellenſegnec ez perben rementelenſégét ielenti, de ſemmi ninchi azert ki azt nyluabban mutaſſa, minth az ſenth Biblianak felſeges voltanac tõlle tõrtent, rutul megh tépéſe es fõrtõztetéſe. Mert minek vtanna egiéb bizoniſágoknák fóuát megh uetették, immar arra intottak, hogy kũlõmben ſemmikeppen ellenũnc megh nem alhatnac, hanemha az ſent iraſon es az Iſteni kõniuekennis hátálmát es erõſákot chielekeznec, kiuel niluan ielentic hogy remintelenũl futo félben léuén, retteguè harczolnac, es mint vtolſo fũkſégben mindent megh akarnac kiſerteni. a Az Manichæuſoknac vallion mi oka volt hogy az S. Mathe Euangeliomáth ſ, az Apoſtoli chielekedeth konniuét megh uetnéèc? Az remintelenſégh. Mert ez kõniuec giõtric vala õket, hogy im Chriſtuſt b fũztõl fũletnèc lenni tagattác, es az ſent lelkètis az kereztienekre, azt hazuttac, hogy chiac akkor ſallót, á mikor

a *Aug: lib: 28. con: Fauſt: cap: 2. & de vtil: cred: cap. 3.*
b *Matth: 3*

á mikor az ő vigaztalo lelkec Persa támadot. Az c Ebionitakat mi vitte árrà hogy az ſent Pal leueleinec eggikénec ſem áttác helth? Az remintelenſégh: Mert ha azoc meltoſágához allottanac vólnà, tehát az kőrniůl metelkedéſnec kit uyonnan fel vőttèc vala békét hattac volna. d Luterth mi lelte, hogy az Szent Iacab leuelét, verſenies, keuely, ſáráz es ſalma gianant valo leuelnec neuezné, ez főrtelmes, hittől ſakatt eretnec? Az remintelenſegh. Mert á miath az leuel miath haſad vala ketté, e. midőn egiedůl chiac az hitben heliheztetné az igaſſagoth. Az Luther f maradekitis mi bantotta, hogy az Tobias, Machabæus, es Eccleſiaſticus kőniuéth az igaz ſent iraſbol ki tőrlőttéc? Chiac az rementelenſegh. Mert azok az kőniuec miat pirulnac megh mindenſèr, valahanſèr g az Angialoknac ſegitſegè felől, valahanzèr az h akarat ſabadſágá felől, valahanſèr az megh holt i hiuekről es ſenth k embereknec ertůnc valo eſedezeſekről vellec diſputalunc. Ezé á dologh? hogy illien gonoſul es vakmerő képpen, minekutanna mind az aniaſentegihazat, Conciliomokath, itelő ſekeket, ſent atiakat, Martyrokat, birodalmokat, hiſtoriakat, minden egieb fele réghi

c Irenæus lib: 1. cap: 26.
d præf: in ep: Iacob. vid. etiam lib: de cap: Bab: cap. de ext: vnct: & cent: 2. Mag: p: 58.
e Iacob: 2.
f Bibl. Gen.
g Iob: 12.
h Eccl: 15.
i 2. Mach: 12.
k 2. Mach: 15.

ſent-

ſentſéghnec niomaual, es maradekiaual őzue, el tiprottac, es chiac az Iſtennek meghirt igiieuel kialtiác, hogy ellenec valo perůnc megh itélteſſéc, aztis az ſent ighét à ki megh marat vala, mint egy ép teſtből ſoc es ieles tagokat ki meteluén ennire megh chionkichiác bonkichiác? Mert hogy eggieb Aprolékot el halgaſſac, chiac az ô teſtámentombolis, hét kőniuet uettettec ki az Caluiniſtác: l Az Lutherec penigh mégh az ſent Iakab leueléthis: Sőt arra valo irigſégekben őtőt egiebeketis kikről elein nehol kerdezkedes vólt. m Ezekhez ſamlalliác az uy Geneuaijac az Eſter kőniuétis az Daniel kőniuenec inkab mind az harom reſéuel őzue: n Mely Szent iraſokat az Anabaptiztakis vgimint ezeknec tanituan tarſoc, mégh ő előttőc reghen karhoztattac. Ki ſokkal ertelmeſben chielekedet Szent Agoſton Doctor. o Ki ez ſentſéghes iraſt őzue rendeluen, nem az Sido Abéczét mint az Sidoc, ſem valami kůlőmb lelket mint az teueligőc vőth regula gianant maga eleiben, hanem azt á lelket kiuel Chriſtꝰ az Anniaſentegyhaznac minden teſtét elteti es batorittya: Mely Anniaſẽtegyhaz ez kinchynec nẽ meſtere (à mint az Eretnekec Chiauargattiac,) hanẽ őrzőie leuẽ, mindenkeppen ez kinchieth melliet az

l ij ſunt Baruch. Tobias, Iudith, Sapientia Eccleſiaſti. Duo Machabæi.
m Ex nouo teſtamento Epiſt. Iacob. Epiſt. ad Hæbr. Epiſt. Iudæ. ep. 2. Petri. ep. 2 & 3. Ioa. Ita cenſet Lut. in præfat. citata, Mag. cent. 1. lib. 2. cap. 4.
n Bibl. Gene.
o Aug. de doctri. Chriſt. lib. 2. cap. 8.

p *Sess.* 4. q *Vide Mol. Can. lib.* 2. *de lo. Theol. cap.* 8. 10. & 11. r *Aug. de prædest, Sanc. cap.* 14.

Tridentumbeli Concilium p altal ő lelt, az reghi Conciliomokban q kőzőnseges keppen magához foglalta. Vgian r ezen ſent Agoſton Doctor, az iraſnac egi kis reſzéről kűlőn ſoluan, arra nem birhattia elmeiet, hogy az bőlchieſegnec kőniuéth ki immár mind az Anniaſentehihaz itileti ſerent, ſmind penigh az idő iaraſa, reghi ſent attyaknac bizoniſága, es az hiueknec teczeſe ſerint, vgimint tőkélletes ſent iras az Bibliaban helyt verth vala maganac, vàlaki vak merő voltara, vagi ſuttogaſára, az Bibliabol ki kelletnéc vetni. Vallion mit mondana moſt ha elne az iambor, es latna mint bánnac, az Lutherec es Caluiniſtac az Bibliaual, es menyt rèſèltèc immar el az ő ekes reſelőchikeiekkel, az ô es uy teſtamentombol, kiből nem chiac az bőlchieſegnec kőniuét, hanem egiebetis ſokat az ſent kőniuec rendiből ki valogattac, es ki haygaltac, el annyra hogy valami nem ezec miű heliéből kél ki, azt mint egy hagimazbeliek. vgi itiluen, mind chiac goromba es nem tiztitot miűnec tartiác, pőkik es vtalliac. Effelè iſoniu es ſidalmas dologra à kik menni mérnec, azóc ha ſinten az ő feleiec kőzőt hireſekis, es papſagokat vaſarolnoc, az Prædicatiokban chieuegnec, es az

es az Romai kereztienekre kardot, chigát akazto fát rendelnec, vgian el uetet megh giőzőt niaualias emberec azérth, miert hogy mintha à birac palczikaiat ragaduan, tiztelendő birac modgiara űluen Setzeliekben, valami az Iſten tablaiaban giomroknac nem teczik, azt menten ki tőrlic es ki mochikolliác. Kichioda azert bár ne felleteb tanult legienis, à ki ez illien ellenſegnec inchielkedeſit retteghie? Mely ellenſégeth ty az ty tudos giűlekezetetekben, mihelien a félè ſem feni veztő őrdőngős tudomant forgatnac, nem chiac ſidalommal hanem láb chiuztogataſſalis ki pirongatnátok.

Ha kerdgiűc tőllőc ſó beſéd okaert, michioda igaſſaggal es mihèz képeſt chionkittiac igiaz Biblia teſtét? Azt felelic hogy az igaz iraſokat ők nem banttiác, hanem az igaz iraſoc kőzzűl chiac az hamiſſakat hanniac ki. Touabba ha azt kérdgiűk ki iteli azt megh mellic igaz es mellic hamis irás az Bibliaban: Arra megh azt felelic hogy az ſent lélec iteli. 2. mert ezt ez feleletet iria Caluinus ez illien kerdeſre, chiak hogy az Anniaſentegihaznac iteletit, ki az lelkeket proballia megh uetheſſe. Tehat mi oka hogy eggitec eggiket, maſtoc maſikat ſagattia faggattia az Bibliaba, ha minniaian az

2. *Inſtit. lib.* 1. *cap.* 7.

ian az ſent lélec itiletiuel dichiekettec? Az Caluiniſta lélec az hat Epiſtolát heliẽn hadgia, mely epiſtolac az Luther leleknec nem teczenec; noha mind Caluinus ſmind penig Luther az Szent lelekkel mondgia hogy itél, Az Vy nem kereztienec az t Anabaptiſtác, az Iob Hiſtoriaiat chiac agnõ beſzednec es chiac Tragœdia es Comœdia tanuſaggal elegiedetnec, mondgiác es tarttiác: hogy tudgiac? Az lélec tanitaſaból. 3 Caſtalio á parazna lator, az Salomon titkos ertelmũ enekéth (kit az Romai kereztienec vgi mint lélèc paradichiomát es be chinalt mannát, vagi Chriſtusban io izũ giõniõrũſegeth, Chiudalnac es bochiũlnec:) ſemmiuel nem bechiũlli fellieb egi virágh eneknel, vagi valameli vduarbeli ſolgalo leánnial valo beſzelgeteſnel. Vallion honnan meritette? Az lelekbõl. Az ſent Ianos lataſában kinec minden czikkélè azt mondgia ✠ S. Hieronimus, hogy valami nagi es ieles dolgot ielent, o Lutther Brenciuſſal es Kemniciuſſal õzue, nem tudom * mi nehez dolgoth kiuannac, mintha azt ielentenec hogy ki kel tõrleni az Bibliából. Kit kerdettec megh rolla? Az lelket. Az negi Euangeliomoth Luther az verſengeſre valo buzgoſagába egiben a zuria zauaria es az elſõ

t *xiſt. ſen. lib. 8. hæreſ. 10.*

3 *præfat in Cant.*

✠ *Epiſ. ad Paul.*

o *præfat. in Apoc.*

✠ *in examine Concil. Trid. Seſſ. 4.*

a *præfat. in nouum Teſtamen. Germ.*

az elſõ harom Euangeliomoknál ſokkal fellieb bõchiũlnén az S. Pal leueleit, chiac az ſent Ianos Euangeliomat neuezi egiedũl ſépnec, igaznac es fõnec: mint hogy az mi raita alloth, õrõmeſt az Apoſtolokatis tarſul fogatta volna az maga vizza vonaſában. Vallion ki volt erre tanitoia? Az lélec. Sõt ez b baratochika, lator beſzedeuel az Szent Lukachi Euangeliomatis giakorta megh mértè ſerteni, miért hogy ab ban giakor helien az io chelekedetec vannac nekũnc aianlua. Kit kerdet rolla? Az lelket. Béza Todor, c amoz titkos ighét S. Lukachinac huzonkettõdic reſzébõl:

b *Serm. de Phariſ. & publicano.*

c *in Luc. 22.* ποτήριον ἐκχυνόμενον.

Ez az pohar Vy teſtamentom az en véremben, mely (pohar) ertetek ontatik: Nem veteknélkũl valonac mérte mondani, hogy im ez az ſó ſemmi egiéb magiarazatoth nem ſenued, hanem chiac az poharbéli bornac Chriſtus igaz veréué valtozaſát; ki monta neki? Az lelek: Az az ám hogy midõn mindenic mindent az maga lelke ſerinth magiaráz es hiſen, az maghoc lelkè helieth rettenetes karomlaſſal mindent az ſent lelekre hazudnac es foghnac.

Az kic igi chielekeznec, nemde nem ielentiké megh magokat? nẽ kõnnien giõzhetnié

megh ez feléket: ſnem de nẽ keués munkâual ſegienithetnié meg ez illieneketh, az Academicuſoknac, az az tudos emberec, á mi nemũec ty vattoc, giũlekezetiben? Effelekkel felliec ám én az kereztien hitért diſputalni, kic hitetlenũl bántàc, nem ez fõldi hanem az menniei ſozatokkal? Nem ſólok ſemmit arrol, az mit az ſent irasbol megh fordituan viſa forditottàk, noha azis tũrhetetlen dologh: iſoniub gonoſſagh az à kit mondok: Talalkoztac oly tanitochikác, kik reſegh vagi nikab dũhõt elméuel, az menniei kéz irasban rohantak, azt ſoc helien mint ha hamis, nem egeſ ertelmũ, mochikos es korchios iras lõt volna, karhoztattác ki tõr lõttéc, ſ, egy nehaniát ki ſaggattác, chiac azert, hogy az ellenũnc valo diſputatioban tellieſſeggel ſintè megh ne nemùlnánác, hanem méghis, lénne valami baſtiachikaioc midõn az iraſokban, kic az õ teueligeſekkel ellenkeznec, bele ũtkõznec; mely iraſokat mind az altal ſinte oly kõniũ azert õ nekiec ſemmie tenni, mint az tũzet el nielni, vagi az kõuet rághni.

Ez lõn azert elſõ igaz es nagi okom; ki midõn az ellenſeghnec megh romloth es arniekhoz hoſonlo ereiéth megh mutatta volna

volna, fel batoritá ſyuemeth bennem, mint kereztien, es ez félè tanuſagokban giakorloth leginben, az en õrõkõs kiraliomnac hit leueleyert ez reghen megh vert ellenſeghnec maradeka ellen valo uiadalra.

MASODIK OK. AZ SZENTIRASNAK ERTELME.

Más az mi ez ſzembe menetelre engem nem chiak fel inditoth, hanem ereietis ezeknec elõttem erõtlénne tõtte, ſemmi nem egieb, hanem az ellenſeghnec az iras ki feiteſeben chialard de nem eſes elmeie, kit tuduan hogy tijs bõlchiek giorſan megh tapaztalnatoc, azért kiuantã hogy halgatoim lennétec.

Tudakozzunc peldánac okaért az ellenſegtõl mihezkepeſt kõltõttèc uy valláſt, kiuel Chriſtuſt az Vachiorabol ki rekeztic. Ha az Euãgeliomot neuezik, õrõmeſt halliuc: mert az mi mellettũnk ſól. *d* Ez en teſtem, ez *d* Matt. 26. v. 26.

én Vérém. Marc. 14. v. 23

Luc.22.v.26. e Luth. in Ep.ad Argen. én Vêrem. Mely ſó ő maganakis e Luthernec oly hatalmaſnac teczet, hogy noha ighen őrőmeſt Zuinglianuſſa lőt volna, hogy im auual ſokat arthatot volna Papánac; mind az altal ez nyluan valo igheknec, mint megh giőzőt ember engédnè, es ſinten oly kynkyntelen ſ, kedue akarattya ellen vallaná Chriſtuſt ielen lenni az Vachioraban az ſentſeges ſentſegben, minth ſinte regentẽ f az őrdőghők az chioda tetelektől megh giőzetuen Chriſtus Iſten fiánac lenni kiáltották vala. Noſa ier eleob az dologban; mert az irás bőtűie mi melletűnc ſól, laſſuk az ertelmétis immár, mert arrol vagion az vetekedés: meli ertelmet az kőrniűl valo igekből niomozzunc fel. 1. Ez en teſtem, ky ty ertetek adatik: ez en vêrem, ki ti ertetec ki ontatic. Mégh Caluinus dolga nehezen vagion, az miénk iól es kőnnien. Meggiűnctőbbet? Veſſétec, (azt mongiac) őzue az iraſokat: őrőmeſt, egi arant zolnac, minden Euangeliomok S. Palis azont bizonittia minden zozatok minden igéc, pontoc az egeſ ſent irasban tizteletesen, élő kenieret, ieles chiodat, men-

f Matth. 8. v. 29. Marc. 1. v. 28.

1. Luc. 22. v. 26. Matth. 26.

h Ioan. 6. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 10. & 11.

menniei eledelt, huſt, teſtet, vért zengenec, ſemmi meſéth, ſemmi homalios beſeddel be omlotth dolgoth ſem. Mégis azon bakot niuzza azért az ellenſégh, es mégh ſem ſűnic az vetekedesben veghet vetni: Hadgiuc az reghiekre tehat az dolghot, halliuc azokat megh, es az mit my, vgy mint egi mashoz giános pereſec, magunk kőzőt el nem veghezhetűnc, azt az réghi űdőknec, bőchiűlletes őſ ſereghe, ky Chriſtushoz kőzelb valo es ez pertől tauolliab, iteletiuel vegezze el kőztűnc. Nem ſenuedic aztis. azt mondgiac hogy el adgiác őket: az Iſtennec tizta es ſemmiuel nem elegies igeiéth kialttiác: az emberec magiarazattiát be nem veſic: Alnokul es alkolmatlanul chielekeznec. merth ha chiac az Iſten igeiere, vgi mint az chiupa puzta bőtűre tamaztiuc minden feitesnelkűl perűnket, azt azonnal ők homalioſittiác megh az magok kőltőtte magiarazatokkal; ha penigh az reghi ſentek magiarazattiára hadgiuc magunkath, azt annal inkab be nem veſic: Rőuideden monduan chiac azon vadnac, hogy ha hamis pereſűnc itiletinec nem allunc, ſemmi tőrueny ne ſolgaltaſſéc kőztűnc. Egieb vetekedesbennis mindenben igi viſelik magokat. Az be-

lénc ŏntŏt kegielemrŏl maláztrol, az bennůnc valo igaſſágrol, az Sacramentomokrol, az aldozatokrol, az Iſtenes Iamboroknac erdemekrŏl, az remenſegrŏl es felelemrŏl, az egienetlen bůnŏkrŏl, S. Peter bŏchiůlletirŏl, az kulchiokról, az fogadaſokrol, az Euangeliomi tanachiokrol es egiebekrŏl, mi Romai kereztienec nem keues ſem àlá ualo iraſokat forgattunc es haſſogattunc elé, kóniuekben, egimaſſal valo ß̆o beß̆édben, templomokban, es oſkolakban, de chïác megh trefaltác. Azonkeppen az reghi deakoc, es Gŏrŏgŏc magiarazattiát elŏ hoztuc: azt ſem iouallottác.

Tehat my patuarth mondanac? Azt hogy Luther Marton Doctor, vagi penigh Melanchton Filŏp, vagi inkáb Zuinglius, vagi ketſegnelkůl Caluinus es Beza, hyuen, ki Ielentettéc es magiaraztác ŏ nekic. Alychiaké en oly taknios orru embert valakit kŏztetec, kit megh intuén errŏl hogy igi chielekeznec, eß̆ébe ne vegie dolgokath? Minec okaert vallom hogy ß̆ůuem ß̆erént kyuanom az fŏ oskolakath, hogy ß̆emetec lattára ki hiuan ez tollas vitezeket, az mezŏre es verŏfenire, az leſékbŏl es arniekokbol; nem magam ereieuel, kiuel ß̆ázad reß̆eniérè ſem vagioc hozzátok haſonlo, hanem

lo, hanem io peremmel es bizonios igaſſággal megh giŏzheſſem.

HARMADIK OK.

AZ ANIA SZENTHegihaz termezèti.

HAluan az ellenſegh, az Aniaß̆entegihaz neuéth, ottan elhaluaniodéc de gondola azérth valamit, kit akaroc hogy eß̆etékben vegietec, hogi az hamiſſagh romláſáth es ß̆ůkŏlkŏdŏ voltát iſmeriétec. Vette vala eß̆eben, hogi mind az Prophétac ſmind az Apoſtoloc iraſiban, tizteſſéges emlekezet vagion az Aniaß̆entegihazrol, melliekben neueztetnéc *a* Szent varaſnac, *b* termŏ ß̆ŏlŏnec, *c* magas heginec, *d* igienes vtnac, *e* eggietlen egi galambnac, *f* meniorß̆agnac *g* menyazzonnac, *h* Chriſtus teſténec, *i* az igaſſágh erŏſſegénec, ſ, oly ſokaſagnac kiben az Chriſtus minden *k* idueſſéges dolgokat be hintene, ſ kyt az ŏrdŏgnec thorka

a Apoc. 21.
b p. 79.
c Iſa. 2:
d Iſa. 35.
e Cam: 6.
f Matth. 13.
g Cant: 4.
h Eph. 5.
& 1. Cor. 12.
i 1. Tim. 3.
k Ioan. 14.

Matt: 16. thorka ſemmi *l* halalos mardoſaſſal, ſoha megh nem ſerthetne, es az kinec ellene ha va laki tuſakodnéc, ſinten vgi nem lénnè Chri-

m Matt: 18. ſtusban réſe mint valameli *m* Publicanuſnac vagi Pogannac. Nem mérè niluan ellene iarulni, nemis akará ielenteni, hogy az Aniaſentegihaznac kit az iras illien giakran emleget ellene tamádnà: az nèuèth alnokul megh tartá, de az dolgot valóba fenektől fogua hamis iedzeſekkel el fordita. Merth oly tulaidonſagit adá, à kikkèl az Aniaſentegiházàt le iedzé, meli tulaidonſagoc tellieſſegel inkab chiac el reitic tőllünc, es elmenktől el ſakaztuan, chiac kèues ember iteleti eleibe vetic, mint egi Plato Ideayat; mondom hogy chiac azok tekinteti, es itileti eleiben vetic, kic neminemű magan valo lélékkèl megh teluén, ezt az chiuda alkotuant ertelmekkel megh foghattiac ſ, azokatis à kic ez félè vallasban nekic tarſoc éles elmeiekkel megh lathattiac es eſmerhetic. Hól az tizta igaſſagh? Ezé az egiűgiűſégh? Michioda iraſoc michioda ertelmec, michioda régi ſent atiác iedzic efféle pennáual le az Anniaſentegiházat? Vadnac Chriſtusnac az Aſiai Anniazentegihazokhoz, vadnac Peternec, Pálnac, Ianoſnac egiebeknec egiebekhez irot leuelei, giakor

kor helien vagion az Apoſtoli chelekedetbeis emlekezet, az Aniazenteghazrol. Vallion mit ielentnec rolla? Vallion azté hogy chiac Iſtennec es chiac az ſent emberéknec, vagi penigh egieb félè mindennemű kereztieneknekis vagion eſmeretiben? de nehez niaualia bizoni az kyntelenſegh. Mégh bochiaſſatoc. Ezec kic masfél egeſ ezer eztendőtől fogua egi varaſt, egi faluth, egi hazat nem talalnac, ki az ő vallaſokon lőt volna, mind addighis, mygh az veſet ſerenchietlen 4. barath az Iſten Apaczaiath eretnec hazaſſagal megh ferteztette, vagi mygh az *r* Sŭaiczar hánſolo hazaiárà eskŭt; vagi amoz *l* belieghes pribéc Geneuaba ſallot, kyntelenec niaualiaſoc velle, hogy az Anniaſentegihazat (ha azt akariac ám hogy valami Anniaſentegihazoc legien) lesben titkon hirdeſſéc, ſ, annac oly eleytis valliác, kit magoc ſem iſmertéc, ſ, mas ſem latot ſenki ſoha: hanem ha azokkal az eleiékkel kerkeſnec, kiket mind è vilagh tud hogy eretnekec voltac, vgimint Aëriuſſal, Iouinianuſſal, Vigilantiuſſal, Heluidiuſſal, Iconomachuſokkal, Berengariuſſal, Valdenſeſekkel, Lolharduſſal, VVicleſel Huſs Ianoſſal, kiktől az Eretnekſegből valahani dőglelétes

4. *Luther.*

r *Zuinglius*

l *Caluinus.*

tés darabokat kuldulgattac. Ne chiudal-liatoc ha az illien bůzkéktől megh nem iettem, kiket chiac dél ſinre iuſſac kőniů leſen el ozlatnom. Mert ez az mi beſelgetéſůnc vellec. Hallad: de mond megh, allaſé az Aniaſentegihaznac ki ez előt ſoc ſáz eztendőktől fogua minden időben élt? Igenis, vgimond: azokaerth ier iariunc be bátor minden földeket, es az reghi ůdőketis mind hozzuc elő. De kinec allaſ mondanam? Az hiuec ſereginec, vgimond. S, kichiodac azoc az hiuec? Ah, ha nem tudgia ſenki az hyuec neuét, noha tudua vagion az hogy ſokan voltac. Tudua vagion? kinec vagion az tuttára? Iſtennec azt feleli. ki mondgia azt hogy chiac Iſtennec? Mi (vgimond) kiknec Iſten ő maga megh ielentette. Hogi hidgiem azt en neked? Ha (vgimond) az hitben geriednél tudnád aztis vgi mint azt tudod hogi eleuen vagi. Illy formán beſellenec à nagi eſeſſec.

Ky tűrhetti vgian megh, hogi effele heaba valo chauargaſon el ne fakadgion neuetue.

Minden kereztiennec meghlegien hadgiua, hogi az Aniaſentegihazhoz kapch iollia

iollia maghat, ſ, őrizkedgiéc hogy à lelki tőrrèl megh ne őleſſéc, az Iſten hazában békéuèl lakiéc, arrà az igaſſagh oſlopara bizza lelkét, oth rakia le minden panaſolkodaſát, ſ, az kiket onnan ki vetnec, pogan heliet tarchia, ſ, azert vgian ne tudgia ember hogi hol vagion az Aniaſentegihaz es kichiodác azoc az kic oda valók, hanem az ſőtetben mind chiac azt zőrgeſſe, hogy valahol, ſ, valamely helien az Aniazentegihaz vagion, de abba chiac az ſentec es menniekbe valaztottac laknac. kiből imez niluan kőuetkezic, hogy ha valaki az ő papi feiedelménec paranchiolattiáth megh akarná vetni, bűnnelkűl ſabadon megh vetheti, chiac hiteſſe azt el magaual, hogy az pap vrà, vetekben eſet, es az anniaſentegihazbol ottan ki ſakadot. Midőn tudnám hogy az ellenſegh illieneket hozna elé, kith ſoha ſemminemű időbeli Aniaſentegihaz nem ſokot volna tartani, es hogy tellieſſeggel el ſakaduan az dologtól, kintelenſegeben chiac az neuéth akarná az Aniaſentegyhaznac megh tartani, az ty eſetekkel es itiletétekkel biztatom vala maghamat, kihez kepeſt felőlletec bizonnial igeremis vala magamnac, hogy mihelien eſetekbe

 vennétec

vennétec az ŏnnŏn vallaſokbol ez féle alnokſagokat, azonnal mint ertelmes eſ̄es emberec, az ty veſ̄edelmetekre vonth ŏ halaiokath el metelnétec.

NEGIE-

NEGIEDIK OK.

AZ CONCILIOMOK.

REgenten az Aniaſzentegihaznac giermekdéd koraban nagi kérdés tamadot vala az igaz es tŏruen ſ̄erent valo Céremoniac felŏl, ki az hyueknec lelkét igen farazttia vala: De az Apoſtoloc, es vénec ŏzue giůluen megh feytéc. Hyttenec az fiac az attiaknac, ſ, az iuhoc az paztoroknac, mikor illien igekkel paranchioltàc; *a* Teczet (vgimond) az Szent leleknek es minekůnk. Mely Apoſtoloc giůléſe vagi Concilioma vtán kŏuetkezet az Eretnekſegh (ki minden idŏkben ſ̄okoth lenni) ki giomlalaſaára az reghieknec negi oly nagi ereiů Concilioma vagi giůlekezeti, hogi azoknac mint *b* egi Iſteni ſ̄ozatoknac mégh ennec elŏtte ezer eztendŏuelis, minden ember kyualtkepen valo tizteſſeget ténnè. Nem

a Act. 15. v. 28.

b Greg. lib. 1. epiſt. 24.

megiec meſſe. Ith az mi hazankbannis, az orſagh giüleſiben, azoknac az Conciliomoknac, moſtis azon igaſſágoc es meltoſagoc vagion, az ki regenten volt; azokat hozom elő es te veled magaddal en edes hazám c Anglia bizonitoc. Ha az mint ielented az megh neuezeth negi Conciliomot, bőchiüllőd, téhat bizoni az legh első ſéc Pyspekénekis d tudni illic, ſent Peternec tiztelſéghèt bőchiüllètèt teſeſ: azonkepen à Chriſtus teſtenec verénec chiudalatos aldozattiátis megh e eſmered az oltáron. Az bodogh Martyrokath es egieb ſenteket, hogy Chriſtusnac erted eſedezzenec f kérny fogod: Az azzoniemberes hittől ſ, Iſtentől ſakath eretnec papokat, az eretnec el háláſtol g megh tiltod, ſokat eppiteſ kit moſt rontaſ, es ſokat az mit moſt chielekeſel h akarnád hogy létlen volna. Touabba egieb időkben lőth Synatoknac, neuezue penigh az Tridentomynac, hogy azokkal az negi első Conciliomokkal, egienlő meltoſagoc vagion, magamra veſem, ſ, en felelec arra hogy ha rea kelűnc megh bizonitom. Megh tőbbűluen azerth hady erőm az Conciliomoc, ieles erős ſeregeueliſ, miért ne menniec chiendeſ es bator elméuel az harczra, vigiazuan, melire futamic

c *Anno primo Elizabeth*

d *Nic. can. 6. Calc. act. 4: & 16. conſtant: c. 5.*

e *Ephe: con. in ep: ad Neſt: Nic: can. 14.*

f *Calced. ac 11.*

g *Nic: Conc: apud Soc. lib. 1. cap. 8.*

h *Vide Chal. Can. 4. 7. 16: & 24.*

tamic az ellenſegh? Merth oly nyluan valo ſ, oly láthàto dolgoth hozoc elő ki előth el nem meheth, ſ, oly bizonioſtis kit megh nem mér vetni, hanem ha ſaporaſoual akaria az időth el mulatni; iollehet há titeket iol eſmerlec, azt hyſem hogy mint fygielmes emberektől ſem ſemeth ſem fyleth nem oroz maganac tőlletec ellenem. Ha penigh valahogy talalkozic oli oktalan, ky magát egiedűl ellene tamazza ez vilagh tanachynac, minden ketſeghnelkűl legh nagiobbaknac, ſentebbeknec, tudosbaknac, es regybbeknec; őrőmeſt megh nezem è Iamornac michiodás az orczaia, kit midőn nektekis megh mutatoc, az tőbbit az ti iteletetekre hagiom. De ezénkőzben ezt mondom, hogy valaki az io rendel es zertartaſſal lőth Conciliomoknac helt nem ád, az, az en itiletem ſerenth, nem chiac tanachi hanem agi vel őnekűlis Zűkős, ſ, nem chiac az ſent irasban reſt es tunia, hanem ez vilaghi iraſokbannis tudatlan, ſ, ertetlen. Mert ha valaha az Iſtennec lelke fel virràdot az Aniaſentegihazra, bizoni az ſokot az idő az ſent lélek el kűldéſénec lenni, az meliben

az ſe-

az ſéles fõld kerekſégében valo, minden ſent giülékezeteknec minden tudomaniok, ahytatoſſagoc, megh érth bõlchieſégec, meltoſágoc valamely egi varasban giülekezic, holoth, mindniaian minden Iſteni ſ, emberi moddal azon vadnac, hogi mikeppen niomozhaſſác fel az igaſſágoth; 1. az megh ighért Szent lelketis azon kéric, hogy iduõſſegeſen es okoſſan veghezzenec. Noſa allion elõ moſt valamely meſterke, az teueligõ fél kõzzûl, Szedgie õzue ſemõldõkéth, ranczollia fel az homlokat, ſ tarchia fen bár az orrátis, es tragar modra iteldegellie az õnnen biráith; bezzegh ieles iatekot fogh è iambor trefa ſerzeni.

1. *Matt.* 18. *Ioan.* 14.

k Luther lib: de capt: Babyl

k Luther talalkozot ki azt mondaná, hogy az Conciliomoknal fellieb bechiülnéõ ket iambornac vegezéſet, (de ázon az õ magáét es Melanchton Philõpéth erchied) ha Chriſtus neueben eggiet ertenénec. Ieles birác bator.

l Martini Kemnicij Examen Concil. Trid.

Talalkozot esmet *l* ki az Tridentomi Conciliomoth az maga agya tũrhetetlen ſedelgéſéhèz képèſt roſtálta megh: mit niert velle? chiac gonoz hirt. Ki ha nem õrizkedic, kezd Ariuſſal egi temetõ helibe fekũnni: az Tridentomi Conciliom penigh

penigh houa touab auyk, annál inkab ſ, annal megh marandandobban viragzic ki naprol napra. Bodog Iſten, ki ſoc kũlõmb kũlõmb féle nemzetec, ez ſeles vilagbol, minemũ valogatot Piſpekec, meni kiralioc es varaſoc féniè, Az ſent iras tudoknac minemũ veleie, meli nagi ſentſégh, kõny hullas, bõit, ſ, az fõfõ eskoláknac, minemũ viraghia, meni nieluec, minemũ éles elméc, meni munka, mely veghetetlen oluaſás, Az tudomanioknac, es minden egieb ioſagos chielekedeteknec, minemũ nagi gazdagſága tõltõtte be azt, tudni illic, az Tridentomi felſeges Sergeſtyéth. Hallottam az Pragay Antal Erſeketis ki engem pappá ſentelt, es egieb fõ pap feiedelmeketis, hogy õruendeztec azon, hogi abban az oskolaban lehettec egi nehani eztendeig, vgi anniéra hogi Ferdinand kiralinac vellec valo chiac eggic io teteméniét ſem bõchũllettec annyra minth azt, hogy az Magiar Coronátol õket kũlte volna kõuetſegben oda az Tridentomi Conciliomban, kit õ maghais Chia ſár megh ertũ, viſont hogy megh tértènèc az Conciliombol, illien i zekkel õruendezet nekiec monduan. Io oskolaban tartottunc

bennete-

benneteket: Ebbe az Tridentomi Conciliomba, à kőzőnſeges gléth alalth, mi okáért nem ment az ellenkező fél, hogy nyluan hamiſsitotta volna megh mindenec előt azokath, az kikre minth az kis béka à vapáchikákbol ragiagny ſokoth? Azért mond, mert Huſs Ianoſnac es Pragraij Hieronimuſnac megh ſegthéc hit ſerint valo fogadaſokat. kichiodac? Az Conſtantiai fő nepec. Hamiſſagh: mert egi ſál hitet ſem attac; noha Huſs Ianoſt ſem bantotta volna ſenki, ha è dőgleletes hytetlen ember az el ſőkeſéuel kit feie vezteſe alath megh tiltot vala Sigmond Chiaſsár neki, es azoknac az dolgoknac megh nem allaſaual, kikről leuelet adot vala az Chiaſsarnac, ő maga erőtlenne azt a glééth leueleth nem tőtte volna. Huſst az maga hertelenkedő gonoſſaga chialta es veztette. Merth minec vtanna hazaiaban chieh orſsagbam gonoz végre fordulo chynt ſerzet volna, megh hattác vala neki, hogy Conſtantiaban elő allana: Megh kiſlebité az Conciliom meltoſagáth, mert gléteth Chiaſsartól nem az Conciliomtol kérè: Chaſsar gléteth adoth, de az egez kereztienſégh nem, ki őzueſeggel nagiob Chiaſsarnal:

Ioan. Huſt.

Mint

Mint eretnec megh nem térth ſ, el veſset. Pragaij Hieronimus penigh lopua iőt Conſtantiaban, ſenki oltalma alath, kezbe leuen elő allot, eleghet mondot, io keduel lattác, zabadon bochiattác á houa akarta, megh giogiult ſ, az eretnekſegről el eskűt; megh beléé eſeth, megh egheth. De mith hozzac elő ezt ez egy peldat ennyſer, enny ſantalan peldak kőzzűl? Oluaſſác elő az magok hiſtoriait. Vgian ő maga Luther Marton Anno 1518. tudni illic mind Iſten ſmind ember giűlőlſége, Auguſtaban Caietan Cardinal előt, nem de nem kerődőtte mindent ki, valami tőle lehetet, ſ, azert az Maximilianus leuelenec ereie mellet vgian bekéuel haza menth iſmeth? Vgian ő maſodzoris hogy VVormatiaban hittác vala, Noha mind Chiaſsar ſmind egiebec ſokan az Imperium feiedelmi kőzzűl haragunnánac rea, nem de bekéuel forgodotté mindenec kőzőt, az Chiaſsar ſoua mellet? Oztan az Lutherec es Caluiniſtac feiey, Carolij chiazar előt, az eretnekec halálos ellenſége giőzőie es vra előt az Auguſtai giűlésben, nem de a à frigy alat mindén bantasnelkűl attáké be az ő ſokſèr uijult vallaſokat, ſ, vgian bekeuel mentec eſmet haza. ſinte azonkeppen,

Hier: Prag:

Anno 1518.

Anno 1521.

a Auguſtana Confeſ.

o Vide Concil: Triden. Sess: 15. & 18.

pen, az Tridentombeli leuélis o elegendő gléth volt nekic, de nem akartac velle elni. Mert chiac honniokban pőkic markokat, holot ha harom igét zenditnec gőrőgűl, azzonnal vgi teczic nekiec, hogy igen bőlchiec: megh teczic, hogy irtóznac attol az vilagossagtol, az ki az tudoſoc rendi kőzzé es tiztesſeges helire ſokoth embert vinni. De ha az lelkec iduősſeghét zeretic, nierienec ollian gléćth leueleth az Angliabeli Romai kerezttiéneknec; nem foghiuc Huſs Ianoſt okul elő vetny: hanem az feiedelem ſouára tamazkoduan, menten az Vduarba ſietűnc.

De hogy arra teriec, eſmeth az miről el mentem: Az kőzőnſeges Conciliomoc enymec, mind az első, kőzepső, vtolſo, azokkal viuoc. Zygonios dárdáth varion azert magárà az ellenſégh kit ſoha ki nem ſakazthat, eſſéc haniath ő benne az Sathán, Chriſtus éllien.

(:)

EO-

EOTEODIK OK.

AZ SZENTHATIAK.

ANtiochiában az mely Varasban legh előzzőr az kerezstieni vezetec neű kőlt. Doctoroc a az az, fő iras tudoc, és Prophétac az az, ieles Prædiçatoroc voltanac. Ez felé iras tudokat és bőlchieket, és az Iſten orſzagában uy és reghi dolgokat ielentő tudoſokat, Chriſtuſt b es Moyſeſt tudokat, ő maga az Vr ſzerzet vala az léćndő nyaynac. Ez feleket

a Act. 13. 1. Cor. 12. Epheſ. 4. 1. Cor. 14.

b Matt. 13.

feleket azert, kiket io tetémeni gianant a dot Isten, megh vetni, minemű nagi bűn lehet? de megh vetette az ellenségh. mierth? azerth hogy ha megh nem vetette volna, maganac kellet volna el esni; kit mihelt bizonnial megh tuttam, azonnal chiac az harczot kyuantam, de nem amollian giermec iatekot, kiben az kősségh ßellel iargalni ßokot, hanem vgian amoz ßembe valo kemeny viadalt, à minth ám az ty mezőtőkőn Philosophusoc űtkőzni ßoktunc, ahol;

Kard kardal, legeni leghenniel sűrűn őszue elegiezik.

Hogy ha az reghi ßenth attiakra iutunc mienc az nierességh, ßinten vgi mieinc azoc, minth ßinte ő maga tizenharmadic Gergeli Pápà az Anniaßentegihaz fiainac ßerelmes Attia. Mert hogy hatra haggiam azokat az bizonsagokat, az kic az reghiec irasiban ßerte ßerinth az mi vallasunkat oltalmazzác, vgian az reghieknec eghez kőniueketis olliakat tartunc magunknál, kic ßantßandekkal azt az Euangeliomi vallast kit mi tartunc rendenként megh feitic es megh vilagositiac. Az ßent c Dienes

c S. Dion:

Dienes Martyr két fele Hierarchiaia, minemű ßentsegeket, rend tartasokat es erősseg ket tani? Meli dologh vgi annyra ellene eset d Luthernec hogy ennec az ßentnec irasat: simillima somnijs nec non pernitiosissima: alom hoz felette hasonlatosnac, es veszedelmesnek itelne. Luthert minth apiát kőuetuén e Causæus nem tudom, michioda főld fia Franciabol, nem ßegienlette ezt az ßenth Dienest az ieles nemzetsegnec Apostolát, őis delirum senem: boliókás vén embernek, neuezni. azokat az kiket Centuriatoroknac neueznec, f igen meghbantotta Ignatius azonkeppen Caluinustis: merth az ő leueleiben, de formes næuos & putidas nænias: ektelen szeplőket, es nialas bezedeket, g mondgiác ez emberec ßemeti, hogy iedzettec: Vgian azon itilő biraknac tecczése ßerénth, Iræneusis, h Fanaticű quiddã: valami eztenlé dolgot: ßőrzőt: Szent Kelemen à stromac ßerzőie,

Areopag: de quo viae 6. syuod: ac 4. Adon. Treu. in martyro Syng. Suid. Metaph.

d Lut. Commen. in 1. 13. 17. Den. Item in capt: Babylon.

e Causæus dialog. 5. & 11.

f Cent. 2. c. 10.

g Caluin. Inst. lib. 1. c. 13. num 29.

h cent. 3 c. 5.

Vide. ceut. 1. lib. 2. c. 10. & seq.

ſerzőie, Zizania feceſq́;: chiac kon-
kolt es ſéprőt hozot elő: ez mi
űdőnkbeli, az az, ez vtolſo ſaz eztendőbeli
ſent attiác penigh kic ielès apoſtoli ferſiac:
Blaſphemias & monſtra poſteris
reliquerunt: maradekioknak
Iſteni karomláſt, es termeſzet
vetkeből tőrtent chiudakat hat-
tanak. Tertulianusban nagi mohon
kapiác azt, az mit mi tőllűnc ertuén, ve-
lűnc egietembe melto hogy karhoztaſſa-
nac; de azért azt á kőniuechikéiét kit az
Præſcriptiokrol irt, *k* kiben az mi ű-
dőnkbeli teueligőket valoban megh iiez-
tettè, ne alichiác á iamboroc, hogy mi
karhoztattuk volna, vagi karhoztatnóc
valaha. Hyppolitus az Portuay *l* Piſ-
pőc, meli ſépen, mely nyluan mutatta megh,
hogy az Luther ideie az Antichriſtusnac
ina es ereie, kiérth ſcriptorem infan-
tiſsimum *m* & laruam: gier-
mek iro deaknak es ál orczánac:
neuezic. Cyprianuſt Afrikanac amaz
ekeſſé-

k Tertul. lib. de præſcript. cont. hæreticos.

l Hippol. orat. de conſum. ſeculi.

m Iuel. &c.

ekeſſégét es giőniőrűſegét, amaz Franciay
ragalmazo ſ, az *n* Magdeburgiaiac azőkeppē
o ſtupidum & deſtitutum Deo,
& deprauatorem pœnitentiæ:
kábának es Iſtentől el hagiatot-
nak ſ, az pœnitentia megh uez-
tegetőiének mondgiak. Mith vétet
nekiec? Mert àz zűzekről ſ, az el eſtekről
ſ, az Anniaſentegihaznac eggies voltárol,
oly kőniueket ſerzet, Cornelius papanakis
oly leueleket irt, hogy, hanemha nem hiz-
nec neki, de egiebképpen mind Martyr
Peter, ſmind Vermilius az ő feleyekkel
őſüé, az hazaſſágh tőrőknél es az ſentſégh
rontoknális gonozbac. De hogy rőuid
ſóual ſolliac; ez utolſo időbeli Szent Atiá-
kat mind eggigh karhoztattiác: quippe
qui doctrinam de pœnitentia
mirè deprauarint: vgiminth kik
az pœnitentiarol valo tudomāt
chiudakeppen megh veztegettéc
volna. *p* Mi modon ſ, mikeppen?
Merth az Canonoknac ſaniaru regulaioc
ki az

n Cauſæus dial: 8. & 11.

o Cent. 3. cap. 4.

p cent. 13. c. 4. canones pænitentiæ veteres.

ki az időben helién allot, felette ighen nem teczic, ez gienge gromru es mindent ſabadon zaiára bochiáto ſerzetnec, ki az pohar ſéc es vetet aztal mellet iob es alkolmasb leuen, minth az templomban, chiac az giőniőrűſeghez zokot fylőket, ſokta keduező chiklandaſſál brengetni, es minden kőniők ala vankoſt rakni. De *q* ez előt valo mas ſaz eztendőbeliec vallion mit vétèttèc? Chryſoſtomus ſ, az ő ideiebeli tőb réghi ſenth attiác; iuſtitiam fidei fœdè *r* videlicet obſcurarunt: az hit igaſſágat, tudni illic, ondokul be homálioſitották. Nazianzenus, kit tiztelſegnec okaérth Theologuſnac neueznec az reghiec, Cauſæus itileti ſerent *c.* fabulator quid affirmaret neſcijt: mint egi heaba valo bezedet mondo, maga ſem tutta mit iouallana es igazlana. Szent Ambrus, à Cacodæmone faſcinatus eſt: az ördögtul bőuőltetet megh: Szent Hieronimus æquè damnatus

q Ezech. 13. v. 18.

r præfat. in cent. c.

c. Cauſæus dial. 6. 7. 8.

damnatus ac diabolus, iniurioſus Apoſtolo, † blaſphemus, † ſceleratus, impius: ſzinte igaz ugi el karhozot minth az ördögh, mert hamiſſat tőt az Apoſtolnak, karomlo, lator es Iſtentelen volt. Meſſouius Gergelnec *u* vnus pluris eſt Caluinus quàm centum Auguſtini: az egi Caluinus tőbbet teſzen, mint ſzaz S. Agoſton, ſemmi ſaz: Luther maga ellen, aduerſum ſe mille Auguſtinos, mille Cyprianos, mille Eccleſias: * ſemminek tart ezer ſzét Agoſtont, ezer Cyprianuſt, ezer aniaſzentegihazat. Tőbbet ez feleében elő ſamlalni nem ſűkſegesnec alytom. Mert az kic ezeken az Szenteken igi dűhősködnec, hiſèdè hogy Optatuſra, Athanaſiuſra, Hilariuſra, Cyrilluſra,

† Beza in act. Apoſt. cap. 23.

u Teſte Stanc caro lib. de Trin.

* Luther lib: con. Henric. Regem Angl.

rilluſra, Epiphaniuſra, Baſiliuſra, Vincére, Fulgentiuſra, Leora, Romai S. Gergelire nem chiachiognánac?

Iollehet ha hamis dologhnac melto hogi igaz mentſége legien, magam ſem tagadom hogy vagion az Atiáknal mindenût oly, az kit ezec magoc kőzt eggiet ertuen kyntelenis orrolhatnac. Mert az kic az bizonios napokon valo bőitőket giůlőlic, mychioda zyuel lehetneç Baſiliushoz, Nazianzenushoz, Leohoz, Arani ßaiu ßent Ianoshoz, az kic mind az negiuen napi, ſmind penigh egieb napi boitőkrőlis, vgi minth ma megh ßokot dolgokrol, ieles Prædicatiokat tőttenec.

Az kic az magok lelkét az araninac, gonoß kyuanſagnac, zaballodaſnac, es kes ueli tekintetnec aianlottac, ſ, attáác; lehetç hogy ellenſeghi ne legienec, Baſiliusnac, Aranißaiu ßent Ianoſnac, Hieronimuſnac, Agoſtonnac; kiknec ieles kőniuőket oluaſſuc, az baratoknac zerzety es ioßagos chiekedettiőc felől? Az kic az embereknec rab akarattiát behoztác, ſ, az kic az kereztieni temetéſeket ſemmie tőttéc, az kic az ßentec erekliéit megh eghettec; io akaroyć,

roņć, Szent Agoſtonnac, ki az ßabad akaratrol harom kőniuet, Az holtac felől valo gonduiſeléſről eggieth, az chioda tételekről penigh kic az ßentegihazaknal es az Martyroc emlekezetire valo helieknel eſtenec y egy nehani ßép prædicatióth, es egi nagi ? reéßth eggic fő kőniueben, mind be irth?

y *ſerm. de diuer. 34. & ſequent.*

? *lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8.*

Az kic az hiteth az magoc elmechikéiőc zerint méric, ne haragudgianaké ßent Agoſtonra, kinec vgian vagion az Manichæuſoc ellen irt ßép leuele, a meliben nyluan vallia, hogy az anniaßentegihaz, reghy eggies es rend ßerinth kőuekező voltánàc, (mely Anniaßentegihaz enny ſoc eretnekſégec kőzt, az Catholica, az az kőzőnſeges igaz neueth minth egi vraſagban vagi birodalomba leuen, à keppen chiac egieđůl tarttia megh) tellies ßyue ßerint enghed.

a *Aug. con. ep. Manich. quam vocant Fund. c. 4.*

Optatus Mileuitay Pyſpec az Donatianuſy pártoth, az b Catholica kőzőnſeges eggieſſéggel giőzi megh; gonoſſagáth, az Melchiades c vegezeſeuel es decretomaual vadollia, Eretnekſéget pénigh az Romai Paápác d rendiuel teßy

b *optat. lib. 1. & 2. con. Parm.*

c *lib. 1.*

d *lib. 2.*

ſemmiè, bolondſágáth azzal ielenti megh, hogy az vr teſtét, es *e* Chriſmáth megh vndokitottác; ſentſegh ronto voltokat, irtózza az oltarohnac *f* el rontaſaual, in quibus Chriſti membra portata ſunt: melliekben az Chriſtus taghaith hordoztác: es az Keliheknec megh mochikolosáual *g* qui Chriſti ſanguinem tenuerunt: kik Chriſtus veerét tartottak.

e lib. 2.
f lib. 6.
g lib. 6.

Eorõmeſt hallanam penigh mit ertnec Optatus felõl, kit ſent Agoſton *h* bõcsiũlletes kereztien Pyſpõknec, Szent Ambruſſal es Cyprianuſſal egienlõnec mond: Fulgentius penigh ſent Pal, ſent es hiũ tolmachianac Agoſtonhoz es ſent Ambrushoz haſonlonac neuez.

h Aug. lib. 2. con. Parm. & de vnit. c. 16. & lib. 3. de doct. Chr. cap. 40.

Az Credot kit ſent Athanaſius ſerzet, eneklic a templomokba. Vallion iouát kiuanniaké ez Iambornac, ki ſent Antalt az Aegyptomi Remethét mint *i* õregh es zaua megh hiheto ſent ember, egi ſep kõniuechkeuel igen megh dichierte, es kialazatoſſan az Alexandriai Synattal eggiũt az ſent *k* Peter Apoſtol, ſéky iteletire appellalt? Prudentius az õ kõniõrgõ enekiben, hainſer tizteli azoknac chiontoknal, hamioknal, az Martyroc kyralliat? Hieronymus az ſentec Erekliey es tizteleti mellet irth Vigilantius ellen: Irt Iouinianus ellen az ſũzeſſegh melleth, ſ, vallion hogy ſerhetnec ez ſentel õſue? Zenth Ambrus az õ *l* tutorith Geruaſiuſt es Protaſiuſt, niluan valo dichierettel tiztelte az Arianuſoc gialazattiára, melly dolghot az reghi Iſtenes ſent Attiákis *m* dichiertec, ſõt az Iſten õ magais nem egi chiodatetellel ekeſitet. Vallion io akaroi leẽneké ſent Ambruſnac erte?

i Vide 5. Hier. de Script. Eccl.

k Vide ep. Syno. Alex. ad Feliz.

l Vide ep. D. Amb. ad Epiſ. Ital. tom. 3. Surij & eiuſdem Amb. ep. 85. Item ſer. 91.

m Aug. lib. 22. de ciu. Dei c. 8. Greg. Tur. lib. de gloria mart. cap. 40. meta.

Az nagi ſent Gergely az mi Apoſtolunc, tellieſſeggel miénc: es ſinte azerth giũlõlic az mi ellenſéginc, kit az Caluinus diſhõſſeghe *n* tagad, hogy az ſent lelec oskolaiaban nõt volna fel, azert hogy az képẽkẽt azoc kõniuneinec neuezte, az kic az iráſt nem tudgiac.

n Caluin. Inſt. lib. 1 cap. 11. num. 5.

Idõm ſem lennè elégh annac elõ ſamalaſara, meny leueleket, Prædicatiókat homiliakat, imatſagokath, veteke deſeket, es egieb

es egieb ſép dolgokat, irtac az reghi ſent attiác, melliekkel erőſſen es ekeſen fel epitettéc az mi vallaſunkat: Mellieket vala meddigh az kőniů aroſoc arulnac addigh bizoni mind heaba tiltiác az mi kőniueinket, heiaban őrzic azoc ellen az tenger hatarith es partthiáth, heiaban kereſic az hazakat, ládákàt, ſekrénieket, taskákàt, heiaban ragaztiác az kapukra az ſoc fenieghető paranchiolatokat. Mert ſem Hardingus, ſem Sanderus, ſem Alanus, ſem Stapletonus, ſem Briſtolius, ſem eggic ſem maſic, inkab nem ůldőzheti ez uy almokath, mint ezec az ſent Attiác az kiket elő ſamlaléc. Efféle dolgokrol gondolkoduán vgian megh nőuè ſiuem es batorſagom az viadalra, mely viadalra valamely felé fordul az ellenſégh, de mindenůt veſti: Mert ha helit ád az Sz. attiaknac, ottan rab; ha nem ád, ottan ſemmi.

Iſſiu koromban ez tőrténec.

Iuellus Ianos az Caluiniſtaknac elől iaro hadnggia Angliaban, az Catholikuſohat az az Romai kereztieneket, hihetetlen dologh minemů nagi kérketſeggel hitta vala diſputalni, Londinombeli ſent Pal egi hazahoz, kepmutato keppen ſegitſegůl hiuan mind azokat az reghi ſent attiákat az kic

kic ſůletés után hat ſaz eztendeig vilagoſkottac volna az kereztiénſegben. El vőuéc tőlle az bait egi nehani ieles férfiac, kic akkor Louaniomban ſamkiuetésbe elnec es budoſnac valà, noha elegh akadalioc vala niaualiaſoknac, az ő ůdőiőknec nehez volta miath. Mérèm mondani hogy az mi nemzetůnknec oly nagi iouára eſeth az, az Iuellus rauaſſága, tudatlanſága, ſemtelenſége, melliet azok az ſent attiác nyluan ki mutattac, hogy aligh eſeth en emlekezetemre valami az Angliay megh niomorodoth egihazaknac nagiob haznára annal. Ottan paranchiolatokat Szegezénec az kapukra, hogy à félè kőniueket ſenki ne oluaſna ſe tartana. De megh tanulác valakic azt az dolgoth ertéc hogy Catholicuſoc az az, Romai kereztienec voltac az reghi ſent attiác. Nemis halgatá el Humfredus Lőrincz hogy ez az ſeb ő raita es az őuein eſeth volna: Merth midőn Iuelluſt igen fel magaztalná iraſaban, mind az altal az egi maga gondolatlanſágh ſeplőiét, vgian reia ragazta azert, hogy az attyác iraſit bè vőttè volna, kikkel niluan iria, hogy ſem volt ſem leſenis ſoha ſemmi kőzy. *lib. de vita Luelli.*

Thobias Mathetis ki moſt az prædicatiokban

tiokban vralkodic, kit mijs az io tudomaniaert es ioßagos dolgoknac maguaérth ßerettűnc, megh probaltuc: kerduén hogy mondanâ megh igazan, lehetnèé vgiàn valoba azoknac párthián az kiket kőuet es ioual, hogy im oly ßorgalmatoſſan oluaſſà az reghi ßent attiákat, kire azt felelte, hogy nem lehetnè ha vgi hinnè az attiáknac az mint oluáſſà: ki igen igaz mondas, es igaz felelet. ſ, moſt ſem alytom hogy ſem ő ſem Huttérus Matthe, ki egi ritka ieles ferfy, es ki az attyác iráſát az mint mondgiák ighen forgattia, ſem penigh az tőb ellenſ gh ha ezt miueli, hogy kűlőmbet érchien.

Ekkóraigh azerth, mégh ßabadon ßalhattam taborban az ellenſégh ellen, kinec nẽ kűlőmben vagion dolga mint ha farkaſt tartana fylèn fogua: ki vagi veti megh vagi nem, az reghi ßent attiákat; de az ő kőkke valo ßegien vallaſt, ſemmi keppen el nem kerűlheti: mert az eggikéuel tudni illic ha az attiákath megh veſi, futni keßűl; az maſikkal ha be ueſi; magáth foittia megh.

HATO-

HATODIK OK.

AZ ATIAKEREOS-SEGHY.

HA valaha valakinek kedue es gondgia volt arra, az mire ſelette igen volt ſ, ez vtannis lenni kell az mieinknec: tudni illic, hogy tudakozzátoc az iraſt: ſenki az réghi ßent Attiáknal inkab auual nem dichiekedhetic. Mert azoknac faratſagokkal kőltſegekkel, anny ſoc nemzeteknec es nielueknec iratták ki es hozattàc beis az ß. Biblia kőniuei: azoknac kinniokkal es veßedelmekkel, hozattàc

c Ioan. 5. v. 39.

zattàc ky az ellenſegh langhiay kozzũllis es az nagi romlasbol: azoknac munkaiokkal es almoc ſakadaſſual, minden rebében ſorgalmatoſſen megh feitet ſent iraſt, eiel nappal tanultàc, minden prædicallo ſékekből hirdettèc, ſantalan nagi koniueket ſent iraſſal irtàc bé; hiũ es igaz magiarazatokkal megh feitettèc, mind eteleket, italliokat az ſent iraſſal, mint valami dragaſũ ſerſamokkal elegitettèc; es io izũue tõttèc, vegre vgian az ſent irasbàn venhũtèc meghis; az õ marádekioc.

Es noha õkis giakorta bizonitnac az õ eleiõknec bochiũletiuel, ſ, az Aniaſſentegihaz ſokaſsual, az Pápác ſucceſſioiaual, az az, rendſerént egi más vtàn valo kõuetkezeſekkel, es ſarmazaſokkal; az tõrueni ſerent valo kõzõnfeges igaz Conciliomokkal, Az Apoſtoli ſerzeſekkel, hagiomaſokkal, az Martyroc veréuel, azPapi feiedelmec vegezetiuel, à lataſokkal, es chiodalatos tõrtenetekkel: mind az altal legh inkab es legh õrõmesben chiàc az ſent iras bizonſagath veſic es giũitic egi chioportbà: azokon allanac ſ, azokbàn laknac, annac armaturæ fortium: az erõſſeknek hadi kõſzũletinek, melliel az vitez

b Cant. 4. v. 5. 6.

vitez hadnagioc, az Iſten varoſánac faláth es hyazattiát az ellenſeghnek oſtroma ellen, minden nap oltalmazzác, meltan es igazan aggiác az fõb es tizteſſegesb helit.

Kihez képeſt, ighen chiodalom az elenſéghnec õ keueli mentſéghét es fogaſát, ki ſinte mintha à tengerbe kereſne vizet, azon modon panazolkodic az ſoc iraſokba, az iraſoknac ſũk volta felõl. Chyac annyba mondgia hogy hiſen az Attiaknac, mygh az ſent iras mellet vadnac. Vallion ſiue ſerint ſólé? Tehát értè léſèc hogy iõyenec elõ, Chriſtuſſal az Prophetakkal, Apoſtolokkal, ſ, áz bibliabeli minden erõuel fel keſũlue es fegiuerkezue, amaz dichieretes authoroc, az reghi Attyác, amaz ighen ſent ferfiac, Dienes, Cyprianus, Athanaſius, Baſilius, Nazianzenus, Szent Ambrus, Hieronymus, Aranicſaiu ſent Ianos, Szent Agoſton es Latinus Gregorius. Adná Iſten bator vralkodnèc Angliában, azá hyt, Vralkodnec bator adnáá az Vriſten, à kit ezecá ſent attiác az Iraſnac baratbi az irasbol raktanac. Az mit azoc elõ hoznac, mijs vgian azt hozzuc elõ, chiac azont valliuc, ioualliuc. Teczike? ſũsd ki társ. Nem teczic azt mondod, hanemha igazan

zan feitic ki. Michioda az, az igazan? Igen ertem; az te teczésed ſerinth. Nem ſegienledé á chiauargaſt?

Remenlem azokaert hogy az Academiakban tarſul talalkoznac elegen kic nem goromba elméuel, hanem éles itiléttel foghiác ez perth nézni; ſ, az ellenkező félnec chielchiapo feleletith fontba vetni. Vigan varom azerth ez Viadal napiat: mert egi neghani erőtlen póór kulduskac chioportia ellen, ki viſem enis á mezőre az Anniaſzentegihaznac tellies nemes ereiéth.

HETE-

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

HETEDIK OK.

AZ HISTORIA.

AZ aniaſzentegihaznac az reghi időkben valo kepétes abrazattiat; az haidani hiſtoria mutattia megh. azzal bizonitoc, arra veſem peremeth. Bizoni az mentől ůdősb es reghieb hiſtoricuſoc, az kiket; az ellenſeghis neuez inkab mind ezec; tudni illic, Euſebius, Damaſus, Hieronymus, Ruffinus, Oroſius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Caſſiodorus, Gregorius Turonenſis, Vſuardus, d Regino, Marianus, Sigebertus, Zonaras,

Generales Hiſtorici.

ras, Cedrenus, es Nicephorus. Ezec mit beſſellenec? Az mi felénknec dichirettieket, elõmeneteket, ſerenchieieket es ellenſégèket, (ſõt kit ſorgalmatoſſan vegi eſſedbe) mégh azokis az kic tõllũnc halálos giũlõlſéggèl kũlõmbõznec, vgi mint Philep Melancton, Pantaleon, Funccius es az Magdeburgiañac, az Aniaſſentegihaz Cronikaia vagi hiſtoriaia megh irafãban, ha az mi feléénc dolghait õzue nem ſednéc, ſ, az mi Aniaſſentegihazunc ellenſeginec alnokſaghit egibe nem giũitènéc, masſel ezer eztendõrõl chiac irni ſem tudnánac ſemmit, ha nem mind halgatnioc kellene. Ezekkel õſſue gondold meghiol nemely orſſagnac chiac õmaga hiſtoria iroyth, kic chiac egi nemzetnec, egi orſſagnac dolgaith ſerenchyeyth, ſokaſith, kũlõn kiualkeppen megh iriac. Azoc az elõ võt dologh mellé vgimint kiki az õ peterkeie mellé, mindenũt õrõmeſt ſythnac, es mégh chiac ollias vendeghſegeth, vy forma kõntõſt, uy formaiu ſegiuerth, aranias ſarkantiuth, ſ, egieb èſſélè aprolekot, chiak legien valami uy talalmany, ſem halgatnac ſemmit el; hanem mindent be ſoktac irni: kihez kepeſt tudo es bizony dologh, hogy ha ez elõt valo reghi idõkben az kith vallaſaban valami valtozaſt ertettec volna, azt vgi mint ighen nagi dolgot ſemmikeppen el nem halgattac hanem megh irtac volna, ha mindniayan nemis, méghis valahanian, ha nem eginehanian, mégis vagi egi, enny ſantalan Hiſtorikuſoc kõzzũl valami emlekezetet de tõt volna rolla ketſegnelkũl; deſenki nem volt, az Hiſtoricuſoc kõzzũl oly, vagi volt, vagi nem volt io akaronc, à ki nem hogy nyluan irt volna, de chiac ielentettis volna valamit è felét.

Hæreticorum Cronica & Hiſtoria.

Kit iob ertelemnec okaerth bõuebben megh mondok: Megh enghedi az ellenſegh ezt minekũnc, mert egiebet ſem tehet benne, hogy az Romai Anniaſſentegihaz valaha, ſent, catholica, az az, kõzõnſéges igaz es Apoſtoli volt, akkor à mikor ezt à dicheretet èrdèmlette, Sz. Paltol. a

Az ty hytetec hirdettetic tellies ez vilagon: Szũntelen emlekezeteth teſzec rollatoc: b Tudom hogy hozzatok menuen az Chriſtus aldaſánac bõũſegében megiek. a Rom. 1. v. 8. b Rom. 15 v. 29.

e Rom. 16. v. 16. d Dan. 16. v. 12. Iduözlenec benneteket Chriſtusnak minden ſzentegihazay: mert az ty engedelmeſſegtec, minden heliben el hirdettetet, es ki teriedet.

Akkor mondom mikor Pál oth ſabad őrize: alat tartoztatua leuen, vetné es *e* hyntené az Euangeliom maghuáth: akkor mikor Romaban réghèn immar mint egi *f* Babyloniaban az őzue giűitőt anniaſzentegihazat Szent Peter birná: Akkor mikor amaz ſent Kelemen kit az Apoſtol felette megh dichiert vala *g.* vezérlené ott az anniaſentegihazat: akkor à mikor á pogan chiaſáros vgi mint Nero, Domitianus, Traianus, Antoninus, az Romai Papákàt meſarlánac. Akkor eſmet (kit Caluinus ő maghais bizoníjt) à mikor az Apoſtoli kormánt vgian ottan Damaſus, Syricius, Anaſtaſius, Innocentius tartaná: merth abban az időben főkeppen Romaban hogy egiſalnyrá ſem tauoztac el az Euangeliomi tudomany melől, őrömeſt ő maga Caluinuſis *h* megh engedi.

e Act. 28. v. 23. f 1. Pet. 5. Hieron. in cap. ſcrip: Eccleſ: & Euſeb. 2. Inſt. cap. 14. g Phil. 4. 3. h Calain. inſt.

Ezt

Ezt azerth az illien igen megh dichierth hitet ha veſtette el Roma? mikor chierélte el más valláſón? ſ, mikor bűnt megh az á hith, az ki az élőt volt? Michioda időben? mellic Pápa alath? mi vton? michioda erő miath es michioda ſegitſeggel, moddal, iőt be nem chiac Roma Varoſába, hanem az ſeles Vilagba az idegen vallás? Michioda kialtaſokat, michioda haboruſagokat, michioda ſyralmokat ſerzet? En hiſem mind ez ſelés világh alùt akkor, mikor az uy Sacramentumokat, uy aldozátot, es uy hit valláſát Roma kőltőte. Egi ſinch az Hiſtoria irok kőzzűl, ſem Gőrögh ſem Deiac; ſem réghi ſem moſtani, ki chiac homalioſonnis valamit ez feléét irnà az hiſtoriákban. *lib. 4. cap. 2. num. 3. & in ep. ad Sadol.*

Minec okaért niluan valo bizony dologh, ha az mindenféle ſoc hiſtoria (ki az reghi dolgoknac izénőie ſ, az emlekezetnec élete) bőűſegeſen mongia azt az mit mi hiſűnc; azt penigh azt mit az ellenſégh igaz hit gianant elő tolly, vizontagh ielenti hogy az anniaſentegihazba ſoha ſem volt; hogy az hiſtoricuſokis enymec, es hogy az ellenſégh ellenem valo chiatazaſais ſemmi, kiuel ſemmith ellenem nem indithat addigh,

digh, mighnem azt mind ez vilaggal el hiteti előb, hogy mind ez ſélès világh, éz el mult masfel ezer eztendőbeli ſamtalán ſoc ſaz ezer kereztiennel őſue, mindniaian pokolba veztenec mind addighis, migh Luther Bóra azzont megh ſeplőſitette.

NIOL-

NIOLCZA-DIK OK.

PARADOXA. AZ AZ, EMBERI VELEkedés feleth valo hihetetlen dolgok.

EN bizoniara tiztenlendő nemes ferfyac, mikor az ſoc eretnekſéghek kőzőt nemely velekedeſbe telhetetleneknec oktalanſagokra tekintek, az kic ellen kelletik en nekem harezolnom; vgian igen ala valo es el vetet ſyuů embernec itelném maghamat, ha valakinec

nec, azoc kőzzűl vagi io legenisegetől, vagi ereietől megh nednéc. Am bár legien ekesen solo, nielues; ám bár sokat probalt legien, ám bár minden félè kőniueket hant, vetet, forgatot legienis: mind azon által méghis vgian kintelenis sédelgőué rebegőué, es felette niomrultá kelletic lenni, mikor ez lehetetlen dolgokat foghia magara venni es oltalmazni. Mert ha iol akariác, disputatio lessen az Isten felől, Christus felől, az ember, bűn, az igasság, az szentségec, az erkőlchiőc felől. Megh latom ha azt méric mondani à mit tartnac, es az miket irs kalasokban nagi sen hirdetnec es sellel hintenec az emberec kőzt. Ebekbe iutatom az ő eleieknec imez kőuetkőzendő mondasit:

B. Caluin. lib. 1. Instit. c. 18. lib. 2. ca. 4. lib. 3. c. 23. & 24. Peter. Mar. in. 1. Sam. 2. b. Melanct. annot. in cap. Rom. 8. Vittemb. 1524.

Deus est auctor & causa peccati, volens, suggerens, efficiens, iubens, operans, & in hoc impiorum scelerata consilia gubernans.

Proprium Dei opus fuit vt Vocatio Pauli, sic adulteriú Dauidis

uidis Iudæq; proditoris Impietas.

Az Isten vgimond, az bűnnec akaro, indito, chielekedő, paranchiolo, munkalodo, kezdőie es oka, es abban az Istentelen emberek fertelmes tanachinak vezére. Tulaidon dolga volt Istennek az Dauid paraznasága es *b* az arulo Iudasnak Istentelenseghe, szinten vgi, mint szent Palnak hiuatallia.

c sic docet Luth. in assert. 36. & in refor. ass. 36. & in lib. de seruo arbitrio.

Ez oktalan dolgot kit Melanchton Filepis nemely időben igen segienlet, *c* Luther mind az altal kitől Filop kapta vala, mint valami menniey ieleneit chioda dichiretekkel magaztallia, s, ez dologhert Melanchton chiac keues hogy szent *d* Pál Apostolla segienlőue nem tészi. Megh tudakozom arrolis mi volt szandoka Luthernec (kit az Angliay *e* Caluinistac,

d præfat. in annot. Philip. in ep. v. Rom.

e In apocal. Eccl.

virum

virum diuinitus datum ad orbem illuminandum : ez vilagnak megh vilagoſitaſara Iſtentől adatot embernek mondanac: ákkor á mikor az kőzőnſeges kereztien aniaſſentegihaz kőniőrgeſeből ki tőrlőtte imez verſet: *f* Sancta Trinitas vnus Deus miſerere nobis. az az, Szent Haromſagh egi iſten kőniőrűli myraitunk.

f Vide Ench. præcat. anno 1543.

Maid azChriſtȣ ſemellichez iaruloc. Megh kérdē mit akarianac imez mōdaſoc: A Chriſtȣ Iſtennec ſ. fia ki igaz Iſtentűl igazIſten, Caluinus akarattia ſerenth Deus ex ſeſe : magatol valo Iſten : *g* Bezanak teczéſe ſerinth *h* non eſt genitus de Patris eſſentia : nem ſzűletet attiának allattiából.

g Cal. lib. 1. inſt. c. 13. num. 23. 24.

h Bez. in Heſſ.

Touabba: duæ conſtituantur in Chriſto vniones hypoſtaticæ, altera

1. altera animæ cum carne: diuinitatis cum humanitate altera: ket ſzemelly ſzerént valo eggieſűléſt kèl az Chriſtusban vallani; eggiket az lélèc es teſt kőzőt, maſikat az Iſtenſégh ſ, emberſégh kőzőt.

1. Bez. conf. Smid. lib. de vnit. hypoſt. duar. in Chriſt natur.

Szent Ianoſnac imillien mondáſa: Ego & pater vnum ſumus. non oſtendit Chriſtum Deum homouſion *k* Deo patri; En es attiám eggiek vagiunc: nem bizonittia Chriſtuſt egienlő allatunac lenni az attia Iſtennel. Sed & anima mea inquit Lutherus *l* odit hoc verbum homouſion. de mégh á lelkemis, vgi mond Luther giűlőli eſzt az ighét

k Cal. in Ioa. 10.

l contra Latom.

ghét homousion: az az, egi allatu.

Iertec eléb. Christus emlős giermekségétől fogua nem volt tökelletes es tellies Isteni malaztal, hanem az minth *m* almodoz Bucerus es Caluinus lelekbeli ioszaghi szerinth szinten vgi neuekedet fel mint egieb emberek, es mindennapi giakorlasbol s, szokasbol bölchieb bölchieb lött, vgi annira hogy giermek koraban *n* ignorantia laborarit: tudatlansagh ala vetetue lőt legien: mely mondas annyt teßen, mint ha mondanac hogy az eredendő bűnnec ßeplőiéuel megh ferteztetet volna. De mégh ezeknel halliatoc ißoniubbakat. Christus mikor á kertben vérrél veriteznéc, az őrőc karhozat kostolása miath mégh remúlt. *o* eßenelkűl ßolot lelektelenűl; az faidalom miath valo hirtelen ßoláſat *p* (vgi mint kit iol megh nem gondolt volna) hamarſaggal viſa hitta ſ, megh czafolta. Vagione mégh valami több Igenis, halgàſſàtoc rea: Mikor Christus az kereztfara fel emeltetuen kialtana: Deus meus, Deus meus vt quid dereliquit me? En Istenem en istenem, mire hagiál el engemet? *q* Az pokol langiaual volt fel giuladua, ketségbe eséſnéc ßáuáth ßollotta, *r* nem kűlőmben erzette magath, mintha immar őrőc veßedelem miath kelléne veſni. Ezekhez ha lehet megh tobbetis tegienec. Christus (vgi mondanac) alà ßàllot poklokra, az az, à gehenna tűzet koſtólta, *ſ* ßinten vgi minth az karhozot lelkec, chiac hogy eſmet maga allapattiában allando vala. Mert mikor teſti hálálával semmit nekűnc nem haßnalt volna *t* lelkének is megh kellet az őrőc halallal tuſakodni, és ily forman az mi bűnünkérth es reanc kőuetkezendő buntetéſunkert megh fizetni.

m Bucer. in Luc. 2. Calu. in harm. Euan. 2.

n Luc. Loſſ. Hen. Meiaeus Euan. do.

o Maior in Mat. cap. 26.

p Caluin. in harm. Euang. gelica.

q Brent. in Luc. part. 2. hom. 65. & in catechiſ. anno 1551. & in Ioan. hom. 54.

r Caluin. in harm. Euang. Loſſ. in eandem conſen. in Matt. 26.

ſ Smidel. conc. de paſſione et cœna Domini. Apinus. comment in pſ. 16.

t Caluin. hó. 1. inſtit. ca. 6. num. 10. 11. Brent. in Catechiſ. anno 1551.

De ne mondliaſſa valaki hogy Caluinus

nus hirtelenſégéből, vagi maga gondolatlanſágbol tanitot legien: vgian azon Caluinus; omnes vos ſi qui doctrinam iſtam ſolatij plenam exagitaſtis, perditos appellat nebulones: mindniaian tyteket ha kik ezt az vigaztalaſſal tellies tudomant megh vetettétèk, ala valo el veſzeth latroknak neuez. Oh idők idők, minemű oktalan állàtot neueltetec? Amaz gienghe draga kyraly véér ki az artatlan baraninac megh ſakadozot teſtéből ki chiurgot, kinec minden chieppi az aldozatnac méltoſagaérth ezer vilagotis megh valtha tot volna, ezec teczeſe ſerinth az emberi nemzethnec ſemmit nem haznalt, hanem ha az Iſten es emberek közt közben *u* iárò ember Ieſus Chriſtus, *u* az maſodik haláltis az leleknec halálát az Iſteni malaztnac haláálat (mely chiac az bűnnec es iſoniu karomláſnac béry) ſenuette volna! Ez bolondſaghoz képeſt ſémérmès iambor-

u 1. Tim. 2. v. 15.

u Apoc. 20. v. 11.

iambornac fogh teczeni Bucérus noha ős ighen ſemtelen, ki az Credoban, az poklon, *x* koporſòt érth, nemelly visſá veſeth es fel forgatot epexegeſiſen (kit magiarul, bővebben ki feiteghető ſolás formaianac mondhatunc) auagi inkab ſemmire kellő bolond tautologian, ăz az vgian azon dologhnac vijonnan es tőbőr heaba valo ki mondaſan. Mely dologban az Angliai Eretnekeknec egi réſe, Caluinus az ő baluania mellé; más réſe Bucerus nagy meſter mellé vonſon: egi reſe ſuttogua morgolodic ez Czikkel ellen, mikeppen haboruſaghnelkűl tellieſſeggel ki vetheſſe az Apoſtoli Credóból, tudni illic az kereztieni hyt czikkeli kőzzűl; hogy ez vtan ne legien bantaſókra. kit probaltakis Londinombeli nemely giűlekezetbe, à mint en nekem beſellete Richardus Chenius egi niualiás vén ember, ki kőztőc ielen volt, kiuel az latroc hazán kyuűl ighen gonoſul bantanac, de megh ſem vehettec rea hogy attiátol marath hazaba be menné. Es edigh á Chriſtus felől igi tanitottàc.

x Bucer. in Matt. cap. 26.

y Illiric. in variis lib. de orig. pec. Sarcer. de conſuet: Eccleſ. Æpin: de m. be. & peccat. Sanct.

Az ember felől mi tudomanioc? *y* Az Iſten képe (vgimond) az emberből mindeneſtől fogua ki tőröltetet, ſemmine-

Kemnic. contr cens. col. mű ioßaghnac chiac ßikraiais benne nem maraduan: Az tellies termeßet â leleknec minden reßeiben eppenséggel fundamentomból vgi fel bomlot, hogy mégh az Vyonnán ßűlőttekbe es ßentekbeis semmi ne legien egieb az merő rothadasnal es z métèlynel.

z Caluin. lib. 4. in stit. cap. 15. num. 10. & 11.

Houa néznec vgian ezec s, mi akarattioc é tiztes tudomannial? imez tudni illic: hogy az kic az egi magán valo puzta hittel akariák el ragadni az bodogságot, minden fértelmesegeknec sarában heueruen, az termeßetet vadolliac, az ioßagos dolgoc felől rementelenec legienec, s, az Isten tőruenienec giőniőrűseghes ighaiat el ronchiác es haygalliác.

No, Illyricusis az Magdeburgbeliec elől iáro tollas vitéze amoz ő oktalan teczefét az eredendő bűn felől ezekhez foldotta: s, azt akaria hogy az eredendő bűn legh belseő allattia es miuolta legien az emberi lelkeknec, *a* quippe quas post Adami lapsum Diabolus ipse procreet, & in sese transformet.

a Illyric. in varijs lib. de peccato orig. Vide Hess. in ep. ad Illyricum: An peccatum sit substantia.

mert

mert, vgi mond, Adam eseti vtan á lelkèket az őrdőg őnnē maga teremti, es őnnen maga termeszetibe valtoztattia.

Imezis ßokot velekedés ez emberec gazza kőzőth; hogy minden félè bűnt es vétkèt egienlőnec tarhcianac de *b* hogi ezkeppen az Stoicusoc fel ne tamaggianac, vgi, ha isten iteleti ßerinth bőchűltetnec. Mintha az igaz itilő Isten, az mi terhűnkre nagiob terhet akarna rakni hogy nem mint kőniebseghet ßerezni, es az minec semmi valosága ninchi ő igē igaz leuen azt nagiobbitana. Ezeknec itiletec ßerént à mint latom ßinten vgi vetkezic az keménien itilő Isten ellen valamely ßákáchy auagi vendégh fogado à ki kelletlen verét veßi egi kappannac, mint amoz hire neue s, ißtessége veztet arulo gilkos, ki Bezaual tellies leuen, amaz igen ieles fő vrat, es chiodalatos ioßágos dolgokkal mind ez vilagh előt tűndőklő feiedelmet Guisiust puskaual mordaliul altal lőué; mely esetnél az mi ydőnkbeli világh nem latot soha semmi keseruesb es syralmasb dolgoth.

b Caluin. in antid. Concil. Trid. Idem docuerat Wiclef. apud Wal'ens. lib. 2. de Sacrm. Cá 154.

De ezec az kic á bűn felől ily ßertelen

 ßőrniű

ſörniũ itiletet teſnec, talam valami nagiot vélnec az Iſten malaztia felől, ki á bűn gonoſſaganac eleit veheſſe, es az ellen oruoſſágh leheſſen? Azt ſe keresd bár nállòc, ebben ſém viſelic iamborbul magokat: mert az Iſten malaſtián bizony ſemmit ſem adnac, ſemmit nem tulaidonitanac egi ſalatis annac, ſőt à mi raitoc allana benne, azon vadnac ſ, azon meſterkednec mindenkeppen, hogy azt minden ereiétől, ſepſégétől, megh toluaiolliác es megh foſſác. Mert azt chéueghic, hogy nem őntetet az mi ſűuűnkbe, hogy minchien ereie az bűn ellen valo allasra: hanem azt chiac az Iſten kedueben vagi keduezeſében *c* helihezteſtic; meli keduezés mindazonaltal, ne iobbidhia megh azIſtenteleneket, ne tiztichia, ne vilagoſichia, ſ, ne gazdagichia: hanem az bűnnec réghi poshadot moslékat vgian helien haggia; de méghis hogy vndoknac es vtalatoſnac ne teſſéc; Iſten, keduezeſéből el fedezze es takaria. Meli talalmaniokba ők anniera giőniőrkednec, hogy mégh Chriſtuſis ő nalloc *d* kűlőmben malaztal es igaſſagal telliesnec nem mondatic, hanem chiac hogy chioda meli ighen keduezet legien ő neki az Atia Iſten.

c Luth. in reſpon. contra Louan.

d Bucer. in Ioan. cap. 1. Wel. in Natal. Chriſti. Brent: hom. 12. in Ioan. cent. 1. lib. 2. cap. 4 pag. 69.

Mi allath azokaerth az igaſſagh? Ne legiec

legiek iambor ha nem *e* valami Relatio. az az, á dolgoc kőzt neminemű maſra valo tekintet. Mert á mint tőllőc ertem, nem az Iſteni Ioſagokbol vagion epitue, tudni illic hitből, remenſégből, ſeretetből, kic az embernec lelkét az ő maghocſép voltokkàl fel ruhazzác es ekeſitic, hanem chiac az bűnnec be takaráſà: melliet á ki hittel megh kaphat, az oly bizonios űdueſſége felől mint ha immár régen *f* az veghetetlen menniei őrőmben őrőkős volna.

e Hesh. de Iuſtif. in reſp. ad 115. obiect. Illyr. in apol. conf. Ant. cap. 6. de Iuſtific.

f Caluin. lib. 3. inſtit. c. 2. num. 8. & 42.

No ám aſt bator mellieſſe noha megh ſem fogta. De kérlec honnan leſſen bizonioſſa az iőuendő veghigh megh maradás felől, meliben valaki megh fogiatkozot felette *g* bodogtalanul mult ki, ha ſinten ideiglen tiztan es Iſteneſſen őrzőtteis igaſſághát? Sőt penigh ugimond *h* Caluinus, ez à te hyted ha végigh megh maradaſodat olly bizonios tőkelleteſen neked nem hirdeti hogy megh ne tantorodhaſſàl, vgy mint heiaba valo es el hyruat hitnec kel tartani. Iól eſmerem à Luther Marton tanituaniát. mert ős imigien ſól *i* Chriſtianus etiam volens non poteſt

g Matth. 12. Luc. 11.

h Caluin. inſt. lib. 3. cap. 2. num. 40.

i Luther. lib. de captiuit. Babil.

salutem perdere, nisi nolit credere. Az kereztien ember vgimond, ha akarnâ sem veztheti el ydueſſéghét, chiac hogy higgien.

Az Szentſeghekre ſietec. Ninchien ſohul ninchien chiac eggis: ninchi ſem egi, ſem kettő, ſem tőb ſem keueſeb: o bodogh Iſten ym mind el hattác! Mert az ő kénierec mérègh. Az kereztſégh noha mégh igaz, de az ő itiletec ſerint vgian ſemmi; nem yduőſſégnec ferdőie, nem az Iſteni malaztnac chiatornaia, nem ſyuarkoztattia mi reanc, Chriſtusnac erdemit, hanem chiac az *k* ydueſſéghnec iele. Azokaert ſemmiuel fellieb ez ideigh nem bőchiűllőtéc à Chriſtuſtol ſerzet kereztſégeth à mi annac termeſetit illeti, mint az kereztélő Ianos kűlső Cæremoniáit. Ha kereztelue vagi (igien ſolnac) nem áárt, ha annelkűl vagi, ſem vallaz ſemmi káárt benne: chiac higi immar iduezűltél, mégh *m* minec előtte az kereztſegbe megh moſogatarnál. Vgie? Minth leſen tehat dolgoc az aprochikáknac, kic ha az ſentſégh ereieuel nem ſegitet-

k Caluin. Inſtit lib. 4. cap. 15. num. 2. & 10.

l. Caluin. lib. 4. inſt. cap. 15. num. 7. Cent. 1. l. 1. cap. 10.

m Luth. lib. de capt. Babyl.

ſegitetnec, magoc hitiuel niaualiáchikác ſemmit nem nierhetnec? Megh felelnec *n* az Magdeburgbeliec ſ, azt mongiác; Inkab vgimond, hogy ſem mint az kereztſéghnec valami erőt tulaidonichiunc, engedgiűc megh azt hogy az kysdedekbe oly hyt legien, melliel ők ůduezűllienec, mely hitnec neminemű el reitet titkos mozgáſit erchiéc ők, kic azt ſem tudgiac ſegeniec, vaginaké vaginem ez vilagon, elneké auagi nem. Lattiac azert niluan hogy ezeknec felette nehezen vagion dolgoc, tellieſeggel ſokatlan es keptelen dologh á mit mondnac. De ha ez ily keptelen bolondſágh, à Doctor Luther emplaſtromat es oruoſſágát halliátoc. Præſtat inquit omittere *o* quandoquidem niſi credat infans nequicquam lauatur. Iob vgimond, vgian mindeneſtől ſogua el hadni, mert ha nem hiſzen á giermechike chiac heaba moſogattatic. Es ezek ket ſélé ſantálo kętelkedő elméuél nem tuduan mit iauallianac egi altalliaba; illien forman be-

n Magdeburg: Cet. 2. & 5 cap. 4.

o Luth. adu. Cochl. ep. ad Melancht. Tom. 2. & in ep. ad Waladen.

ſellènec es veſődnec. Iőiőn kőzikbe azért vgi mint io bekeſégh ſerző es vegező Pacimontanus Boldiſár az Anabaptiſtaknac Apia, ki mikor ſemmi oly modgiat nem eythetné hogy az kisdedekben valo hitre valami mozgaſt es indulaſt kőlthetſne, őis az Luther loua farkat kezde tartani, es az kisdedec kerezteléſet ki rekeztuen az egiházakbol; el végeze hogy ſenkit őregh koráigh megh ne kereztellienec.

p apoc. 13. A mi penigh néz az tőb ſentſegekre, (iollehet amaz ſoc feyű beſtia p iſőoniu karomlaſokat ſól) miuel hogy immár mindennapñac es hallanñs vgian megh vntuc, it azoknac békét hagioc.

Az eretnekec eletire es erkőlchire megiec: kic felől retenetes es artalmas daraboc vadnac hatra, kikkel Luther az pappiroſſakat es kőniueket nem be irta, hanem (kőuetuen monduan) be okatta: hogy az ő ſiuenec dőgleletes ſelenczeiéből, az oluaſokra dőghőt léhnè es ragaztana. Halgaſſatoc bekeſegesen ſ, zemermeſen, es hogy az rúthath ſépen ki nem mondhatom, nekem tőlletec legien bochianat. Si nolit vxor

vxor r aut non poſsit, veniat ancilla, ſiquidem res vxoria tam eſt cuiq; neceſſaria, quam eſca, potus, ſomnus.

r Luth. ſerm. de matrimo.
r Idem in lib. de vita coniugali.

Ha nem akaria feleſéghed vagi tőlle nẽ lehet (vgimond Luther) iőiőn à ſzolgalód; miuel hogy az hazaſſágh dolga oly ſzűkſeges mindennec, mint az etel, ital, es álom.

Matrimonium eſt Virginitate f multo præſtantius, Eam Chriſtus eam Paulus diſſuaſerunt hominibus Chriſtianis.

f Idem aſſerit ar. 16.
f Idem in lib. de vit. monaſt.

Sokkal fellieb valo az hazaſſágh az ſzűzeſſégnel, kiről Chriſtus es ſzent Páál à kereztien embereket el intette. De

netalam ezec Luthernec tulaidoni? Nem. mert az ent Charchusomis vgian azonokat, de chioda niauáliásul es rettegue oltal mazza. Akartoké mégh többet ez felét?

t Charchus lib in censorem suum.

u Luther. serm. de pisc. Petr.

Miert nem? Quanto *u* sceleratior es (inquit) tanto vicinior gratiæ. Mentől latrab vagi (vgimond) ánnál közzellieb vagi az Isten kegielméhez.

r Luth in assert. act. 32.

Omnes actiones bonæ peccata sunt: Deo judice *r* mortifera, Deo propitio leuiuscula.

Minden mi io chielekedetinc Isten itileti szerinth halálos bűnöc, irgalma szetinth könnieebbedec.

x Idem lib. de seru. arbitrio.

Nemo *x* malum suapte voluntate cogitat. Senki szabad akarattia szerint gonozt nem gondol.

Deca-

Decalogus *y* nihil ad Christianos.

y Idem ser. de Moyse Item lib. de cap. Babil. de Euchar.

Az tiz paranchiolattal, semmi dolgok, semmi közöc ninchi az kereztieneknek.

Opera nostra Deus *z* nequaquam curat. Az mi chielekedetinkel Isten semmit sem gondol.

z Idem in fine eiusdem capitis.

Soli rectè participant cœna dominica, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas, erraticas, apportant conscientias: confitenda crimina sunt sed cuilibet, qui si te vel ioco *a* absoluerit, modò credideris, absolutus es.

a Idem in assert. ar. & 13.

Chiak azoc reszesülnec igazan az Vr Vachioraiaban, az kik szomoru, maualiás, megh aborodot, eszeueszet, teueligő lelki es-

meret-

merettel iarulnak kozza. Megh kel embernek bűneit giunni, de mind egi arant akár kinekis, ki tegedet ha chiak trefaba el odozandis, chiak hid el magadba, megh uagi odozua.

Legere preces horarias non eſt ſacerdotum *b* ſed laicorum.

b de capt. Cap. baby in cap. ordin.

Az oranként valo kőniőrgeſek oluaſáſa nem á papok tizti, hanem á kőz népé.

c de capt. babyl cap. de Baptiſmo 1. dem.

Chriſtiani *c* liberi ſunt à ſtatutis hominum.

Az kereztienek ſzabadoſok minden emberi ſzerzéſektől.

De vgi teczik hogy elégnel felettébbis megh mozgatám ezt az ſáros tolchiáth: immár azérth megh fűnőm. Senki ne itilien penigh engem abbol hamiſnac, hogy az Luthereket es Zuinglianuſokat, egi arant valaztasnelkűl dorgaltam. Mert ezec iol tuduan honnan ſarmaztanac: egi maskőzőth, attiafiaſoc ſ, baratoſoc akarnac lenni, es ighen nagi boſuſágnac tarttiác ha valamely dologban, eggien kyuűl kűlőmbezőknec tartatnac.

Igazán mondom nem alytom olynac magamath, hogy chiac kőzép renden valo heliet foglalhaſſakis magamnac, az valogatot fő fő Theologus bőlchy ferfiac kőzőt, kic moſtan az eretnekſégec ellen hadat kiáltottac: de azt iol tudom valameny es valaminemű vagioc, hogy veſedelem kiuűl vagioc, mikor Chriſtus kegielmehez tamazkoduan, illien vtalatos, illien mod nelkul való, illien keptelē es oktalan hamiſſagoc ellen, mind az meny es mind az főld ſegitſége velem léuén vini foghoc.

KIL

KILENCZEDIK OK.

SOPHISMATA.

Az az, Heiaba valo hamis chialárd villongaſoc.

TVggiuc azt hogy á vakoc kőzőt, á ſandalis ſemes voltaual kerkedhetic: az tudatlanoc kőzőttis, giakorta helis es az chialárd vetekedes, kinec az bőlchi Philoſophuſoc oskolaiabã ſemmi helie ninchyen. Ez felékben, ighen ſokat vetkezic az ellenkező párt, de főkeppen negi villongásba kőtődzic es keueredic giakortáb: mellieket inkab akarnéc az Academiaban hogy nem mint à kerezt vton feiteghetni.

Első

Első vétec Schiamachia (arniéc viadál) ki az ſellőket es arniekokat nagi erővel chiapkoggia. Illien formán, azoc ellen kic az eggieſen valo tizta eletre eskűttec es fogadaſt tőttec, azért hogi noha io az hazaſſagh de iob az fűſeſſégh; ſoc tizteſegeſen ſolo iraſokat hoznac elő az hazaſſagrol. kinec mit artanac véllèc? Az kereztien embernec Chriſtus piros veréuel feſteth érdèmè ellen, ki vgianis annalkűl haſontalan: eléégh bizonſágot allatnac, melliec paranchiolliác hogy ſe az termezetbè ſe à tőruenibè hanem à Chriſtus verében bizzunc. De ezec kit ellenzenec? Azoc ellen kic az menniey ſenteket, vgi mint Chriſtus kedues ſolgaith hozzaioc illendő tizteſſeggel tiztelic es bőchiűlic; eghez leueleket mutatnac, melliec el tiltnac az ſoc Iſtenec tiszteletitől. De mi bizoni ſemmit nem tudunc az félè Iſtenec felől. Ez fele bizonſagokkal az mineműeket az eretnekeknel ſantalant találoc, nekűnc nem arthatnac, nektec chiac nehezſegtekre lehetnec.

Maſodic vétec logomachia (ſó, ighe, vagi neű felől valo viadal) ki az dolgokban valo ertelmec mellől el főkuén az ſórol igheről, vagi neűről, nieluesen perél es patuar-

uarkodic ; Imillien modon : Talald fel (vgimond) en nékèm à ſent irásban, á Miſéth, auagi Purgatoriumot, Nó azért; mi ſül ki belőlle? A Trinitas, Homouſios, Perſona : az az Haromſágh, egienlő allátu, es á ſemely, ninchiené ſohul az Bibliában, miuelhogy azokat az ighéket oth fel nem talalni?

Rokona ez veteknec az igeken való kapdoſás es kereskedés : mikor el hagiuan az embereknec az ſolasban valo ſokaſokat es ertelmeket, (ki áz ighenec elete) az ighec ellén vetekednec : mert, imigien mondanac : A Presbyter vgimond, (kin mi Papot ſoktunc erteni) az Gőrögöknél ſemmit nem egiebet hanem vén es őregh embert iegiez. A Sacramentum (kiuel mi á ſentſegheket neuezzűc) ő nalloc akar mely titkos es el reitet dolghot tésen : vgi hogy, à mi raitoc allana benne, azt akarnác hogy ſe az papot presbyternec, ſe á ſentſegheket, Sacramentumoknac neneueznőc.

De

De mikeppen hogy mindennemű doſogh felől ſinten vgi ez felőllis igen bőlchien ſoloth ſent Thamas, monduan : In vocibus videndum non tàm ex quo quàm ad quid ſumantur. hogy az ſokban nem annyra kel nezni miből, mint mire vetetnec : az az, nem kel chiac az bőrűknec zengéſire halgatni es tekinteni, hanem az ighénec auagi ſóonac, emberec kőzőt megh ſokot es rőgzőt ertelmére. 1. part. 13. ar. 2. ad 2.

Harmadic Homonymia : (mikor egi ighè alàth tőb kűlőmbőző dolgoc ertetnec) melynec igen nagi ki teriet mezeie vagion : Euuel azert imigien veſekednec : De mire valo (vgimond) az Papy rend? lám ſzent Ianos mindniáián Papoknac neuez bennűnket. Apoc. 5. 9 10.

Teknichhecze iambor, vgian azon ſent Ianos oth az aránth mit adot hozza : Regnabimus ſuper terram : orſagolni fogunc, vgimond ez főldőn. metzűnc tehat az kiraliokkalis?

Isai 58. v. 6. 7. &c.

Ismegh az Propheta nagi dichieretet teszen az lelki bőit felől: az az, emberekbe regtől fogua be àuòth vetkektől valo magha megh tartoztatás felől: tarchia dolgáth azokáert az etkékben valo valogatás, es az napoknac àrrà valo bizonios rendelése.

Vgié baratom? Tehat te bolondá téßed Moyseſt, Dauidot, Illiéſt, Kereztelő ßent Ianoſt, es mindaz ßent Apoſtolokàt, kic két napigi [illegible]armad napigh, neha egi nehani hetighis etlen marattac: mely ßokás ő nalloc ßintén vgi ßűkſégeſnec itiltettet mikeppen hogy à bűntőlis ßűkſegh, embernec maghat megh tartoztatni. De immar hißem eztis iol lattiátoc minemű giermeky marczonaſágh legien: Azert touab ſietec.

Negiedic vétèkis ezekhez ßamlaltatic, á Circula[illegible]o (à kerenghés) kiuel imigien chiauarganac. Tudni illic ßó beßednec okaért, ha mondanam valamelliknec hogy megh

meghmutaſſa, az Anniaßentegihaznac ieleit; Az Iſten igeie es á ſzentſeghes Sacramentomok annak bizonios ielei: *menten azt féleli.* Ezeké ty nallátoc? ki ketelkedic *vgimond*, benne? En penigh igenis tagadő. kérd megh *vgimond*, az Iſten igeiet? Immar megh kerdettem, es ſokkal keuesbet engedec moſt nektec hogy ſem az előt.

Ah, lám igen niluan vagion. Szinten azt kiuannam tat, hogy megh bizonytanád. Igenis bizonitom azt mondgia: mert mi egi kőrőmniérè ſem tauozunk el az ſzent iraſtol. Hol vagion vgian à te eßed? mindenkor azt fogodé bizonſagul á mi á kerdésbe es vetekedésbe forogh, ſ, à mit meghkellene bizonitanod? hogy nem ſerkenß fel? Talam azt varod hogy űßőghet fuſſenec oldaladba? Mondom en hogy te ha-

 miſſan

missan magiarazod az Istenuec igeiet. Bizonsagim ennekem mind azoc az sent irás magiarazo bölchi Doctoroc, à kic massél ezer eztendö altal eltenec: Ally megh azert nem az enymen sem à tieden hanem mind
Ioa. 3. azoknac sententiaiokon. Alloc *Vgimond*, az Isten igeie sententialanak: à szél ahol akaria ott fu.

Láss immar minemü kerenghö es forgho ia: tékot sérez? Efféle bolondozo iatekos, enny soc sonac es villongasnac saragoia, soha nem tudom kinec lehetne rettenésére, sehet talam valakinec nehezseghere: de az nehezseghet á ty ésszeségtec megh könniebbiti, az felelmet ö maga á dologh réghén el vötte.

TIZE-

TIZEDIK OK.

AZ MINDENNEMÜ bizonsagh.

EZ *c* leszen nektec igiec nes úth, el annyra hogy mégh az bolondoc se teueliedhessenec el raitta. igi ból az anniasentegiház felöl Isaias Propheta. *Isa. 35. v. 8.*

Mert kichioda olly kesedelmes elmé-ü mégh az egiügiü községh közzüllis, ha ki üduessége seretöie léuén egi keuessé reia figielmez, hogy az aniasentegihaznac illien igen sepen megh igienesyteth es tiztis-

toth ŏsuenyt ne lássa s,ne tarchia; az gazos, darabos,kŏues,chiauargo vtakat hatra hagiuan. Ezec mégh az tudatlanoknakis nyluan leznec, az mint Isaias iŏuendŏllete; tynektec azert chiac akariatoc sokkalis nyluábbàc.

No azérth mind az ſeles vilagot, es benne valo minden dolgokat vessünc ſemünc eleibei, valahol valami vagion iariuc be: megh lattiátoc hogy mindenec mi mellénc bizonsagul tamadnac.

a Aug. serm. 37. de sanct.

Menniünc fel menniekbe legh elŏſoris: az a ſép rosákat,az io illàtú liliomakat tekintélliüc; tudni illic martyromsággal pirossultakat artatlansaggal tündŏklŏket. Mondom az Romai Pápákat, kic egimás vtán ſüntelen b harmincz harmán Christusérth megh ŏlettec: mondom az minden fŏldèken valo igaz Paztorokat, kic Christus neueiért vereket ŏntŏttéc: mondom az hyueknec ez világon ſerte ſerynt valo nyaiiayt, kic Paztoroknac niomdokit kŏuettec: Vegezetre minden menniekbè lakozo ſenteket, kic ez vilagon az emberec elŏt eleteknec tiztasagaual es ſent voltaual vilagoskottac: megh tapaztalod azt hogy miéinc voltac ez vilagon eltekbeis

b Dam. in vitis Pont. Roman.

(az az

(az az Catholikusoc) myéinc voltac ki multokbais. Es hogy az ſamtalan kŏzzül egi nehaniat elŏ hozzac: Myénc volt amoz Martyromságh ſomiuhozo ſent Ignatius, c ki az egiházi dolgokban senkit, mégh kiraltis nem tartot egienlŏnec Pyspŏkŏz: ky nemely Apostoli hagiomaniokat, mellieknec ŏ bizonsàgha vala: hogy valamikeppen el ne teuedneenec e irasba foglala. Myénc Telesphorus Remethe, ki az Apostoloktol ſerzeth negiuen napi bŏitŏt f kemenien meg hatta es akarta tartatni. Myénc Irenæus ki az g Apostoli hytnec à Romai ſékbŏl valo ſarmazásáth es mind az ŏ ideyeygh valo eppen megh maradasáth, arrol valo irasaban ſepen megh mutatta es bizonitotta. Myénc victor Papays ki egez Asiáth erŏs paranchiolat alath h fenytekben es engedelmessegben tartotta. Meli chielekedety noha nemellieknec, es vgian ezen ſent embernekis Irenæusnac kemenieb dologhnac teczenéc, méghis azert senki nem olchiallotta vgimint valami idegen es ſokatlan hatalmat. Myénc Polycarpus, ki az i Husueth felŏl tamadot vetekedesérth Romaba ment, kinec megh egheth tetemit Smyrna varosa fel ſedte, es bizonios napon eztendŏnkynt, mélto

c Hier. in catal. scrip.
d Ignat: ep. ad Smir.
e Euseb. lib. 3. cap. 10.
f Dam: in vita Telespho. Tom 1. conc. de consec. d. 4.
g Item lib. 1. cap. 3.
h Euseb. 5. hist. cap. 24.
i Euseb. 4. hist. ca. 14. & Suidas.

 bŏchiül-

bőchiűllettel, mint tulaidon Pyſpőkét tiztelte. Myénc amaz Martyromoknac arani paria Cornelius és Cyprianus, ketten nagi fő Pyſpőkőc, de nagiob az elſő ki az Africábeli teueligeſnec niakáth ſakaztotta vala, az maſic penigh igen megh nemesűlt amahoz valo bőchiűlletiért, kiuel őtet maganal nagiobnac tartuan, vgiminth ſereimes barattiáth tiztelte. Myénc Sixtus Pápa, kinec à ſent Miſekor az Papi rend közzűl *m* hètèn ſolgáltànàc: Myénc Szent Lőrincz ennec diaconuſſa *n* kit az mi ellenſeghinc az ſentec rendiből az ő Calendariumokkan ki vetnec: kinec ezer ket ſaz eztendő előt Prudentius tanachibeli tudós fő ember Verſeiben *o* imigien eſedezet:

m Prudent. in hym. de S. Laurentio.

n Vide Aug. ſer. 1. de S. Laur. Ambro. lib. 1. off. c. 41. lib. 2. off. cc. 28. Leo ſerm. in di S. Laur.

o Prudent. in hym. de S. Lauren.

Quæ ſit poteſtas credita,
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis:
Hos inter ò Chriſti decus
Audi & poetam ruſticum,
Cordis fatentem Crimina,
Et facta prodentem ſua.
Audi benignus ſupplicem,
Chriſti reum Prudentium.

Read

Read bizoth nagi hatalmoth
Sneked adoith birodalmoth
Hirdet Romaimert á mit kér
Mindent kőnnien tőlled megh niér.
Szép ekeſſeghe Chriſtusnac,
Nekem parazt Poëtanac,
Halgasd megh kőniőrgeſemeth,
Ne vesd hatra kereſemeth,
Ki ſiue titkát ielenti,
Chielekedetit beſſelli,
Chriſtuſnac bűnős ſolgaiath,
Prudentiuſt megh halgaſſad.

Mieync amaz bodogh ſűzec *p* Cecilia, Agotha, Neſte, Barbara, Annos, Lucza, Dorothya, Katalin. kic az ő foghadot tiztaſagokat, mind emberec ſ, mind őrdőgőc kegietlenſéghè ellen megh tőkellettéc: Myénc ſent Ilona azzony, kinec vrunc ſent kerezthi megh talaláſa nagi hirt es neuet *q* ſèrzè. Myénc á ſent Agoſton annia Monica azzoni, ki halála oraian nagi ahytatoſon kőniőrghe, hogi holta vtan az ſenth oltáron erette *r* Miſe lenne. Myénc Paula ki *ſ* az Romai

p Metaphr. Ambr. ſerm. 90. Tom. 3. & lib. 5. de virg. Ado. Tre. in mor.

q Ruffin. li. 1. c. 8.

mai Palotakbol es gazdagh maiorſagokbol, az Betleemi barlangba (gondold mely nagi hozzu vtakon) ſarandokul ſyete, hogy az giermec Ieſus bölchieienél, es ſületeſenec helienél ', Iſteni ahyttoſaghba es ſolgalatba lappangana.

r *Aug. lib. 9 confeſ. c. 7. vſq; ad 13.*

Myéinc amaz ſent uén ſ remetéc Páál, Hylarion, es t Antal; Myénc Satyrus u Szent Ambruſnac attiafia, ki az ſentſeghes oſtiát nalla viſeluen, mikor á ſél véſben haioia romlot volna, bizuan az velle valo Ieſusban az Oceanum téngerbe ſökéc, es onnan hittel tellies leuen minden niualianelkul ki úſa, Myeinc ſent x Miklos es Szent Marton y Pyſpöc, kiknec mulàtſágoc á ſüntelen vigiazás, ſép öltözetec á Cilicium: iol lakáſoc, giakor es kemeni boitöles volt.

ſ *Hier. in catol. ſcrip.*

t *Atanas. in vita S. Anton.*

u *Ambroſ. in orat: funct. de ſatyr.*

x *Ioa. dic.*

y *Seuer. ſulp. Metaph.*

Myénc ſent z Benedec anny Szamtalan ſerzetes baratoknac edes apia. Dè beket hagioc immar á többinec: mert enny ſoc ezerny ſámnac tiz eztendeigh ſem ernem véghét. Es mégh azokat ſem hozom elö kiket az elöt az Anniaſentegihaz Doctori közibe ſamlaltam vala, megh emlekezem fogadaſomrol hogy chiac röuideden iroc. Tudaközzéc ezekröl á kinec kedue vagion kozza, nem chiac az reghiek-

z *Greg. lib. 2. dialo.*

nec

nec böſüſeghes hiſtoriaibol, de ſöt inkab ſok böchiülletes reghi ſö embereknec iraſibollis, kic maid mind eggienkent minden ſenteknec eleteket, maradekioknac emlekezetre a irua hattáác.

Mondgia megh nekem mit aranioz, ſmit véél amoz reghi bodogh kerezstienec felöl; Luther tudomaniát] tartottáké auagi à közönſéges kereztieni valláſt. Hiuom az nagi Iſtent bizonſagul, es azt az itilö ſéket kinec eleibe kelletic állànom, ez okokrol es minden chielekedetemröl, ſolaſomrol, valo erös ſám adaſra; hogy auagy vgian ninchien meniorſágh, vagi ha vagion, miénc: hogy ne legien, azt tagadgiuc: azért hogy legien, ſ, mienkislegien azt bizonittiuc ſ, allatiuc.

a *Vide Sertum Sirij de vita Sanct.*

Moſt immar viſont há teczic tekinchiünc alá pokolrays. Eghnec oth az örökbe valo tüzben: de kyc? A Sidóóc. mellic Anniaſentegihaz halalos ellenſeghi? Az mienké. Ezec ván, kic? Az Poganioc. mellic Anniaſentegihaz kegietlen kergetöy? Az mienké: Méghis kic? á Törököc. Michioda Templomoc rontoy? az mienké. vegezetre, kic? az Eretnekec. Michioda Aniaſentegihaz ellen fel tamadot páártoloc es aruloc? Az myenc ellen.

Mert

Mert vgianis kereztién neũ alath hol vagion más anniaſſentegiház à myenc kyũul, ki az *b* pokol minden ereyenec ellene alloth volna?

b Matth. 16. v. 18.

A Sidóóc ki ũzéſẽ vtán mikor Ieruſalemben az kereztienec neuekednénec *c* elõ Iſten minemũ nagi ahitatoſſággal, futtac az emberec á ſent heliec latááſára, meli nagi bõchiũlleti volt az *d* varoſnac, á koporſónac, à kereztnec, es minden reghi egieb ieles dolgoknac, melliekben vgi mint feriétõl marath ioſſagában az Aniaſſentegiház chiuda meli ighen gioniõrkõdic? Innen ſállot mi reánc á Sidóóknac veghetetlen giũlõlſéghec, ſ, mégh moſtis panaſſolkodnac, hogy az mi eleinc õ nekik romláſokra voltàc: de Simon Magus es az Lutherec ſoha egi ſebet ſem tõttèc raitoc.

c Euſeb. 4. hiſt. cap. 5.

d Hieron. in ep. ad Paul. & in epiſt. ad Marcel. & paſſim in epiſt.

A poganoc kõzõt rettenetes kegietlenec voltac azoc, kic az egez Romai birodalomba harom ſaz eztendeigh kũlõn kũlõn idõkben à kereztieneket megh mondhatatlan niaualiakkal es kynokkal giõttrõttéc. De michioda kereztieneket? Nem egiebeket nyluan, hanem az my hytũnknec attyait es fiait, Vegietec eſetekbe à kegietlen chiaſárnac ſàuát, ki ſent Lõrniczet roſtellion megh ſũtõtte.

Hunc

Hunc eſſe veſtris orgijs
Moremq́; & artẽ proditum eſt,
Hanc diſciplinam fœderis,
Libent vt auro Antiſtites.
Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſacrum ſanguinem
Auroq́; nocturnis ſacris
Aſtare fixos cereos.
Tunc cura ſumma eſt fratribus
(Vt ſermo teſtatur loquax)
Offerre fundis venditis
Seſtertiorum millia
Addicta auorum prædia
Fœdis ſub auctionibus
Succeſſor exhæres gemit
Sanctis egens parentibus
Hæc occuluntur abditis
Eccleſiarum angulis
Et ſumma pietas creditur

Nuda-

Nudare dulces liberos.
Deprome theſauros malis
Suadendo quos præſtigiis
Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis ſpecu.
Hoc poſcit vſus publicus,
Hoc fiſcus, hoc ærarium,
Vt debita ſtipendiis,
Ducem iuuet pecunia.
Sic dogma veſtrum eſt audio,
Suum quibusque reddito:
En Cæſar agnoſcit ſuum
Numiſma, nummis inditum.
Quod Cæſaris ſcis, Cæſari
Da: nempe iuſtum poſtulo,
Ni fallor, haud vllam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec cum veniret aureos
Secum Philippos detulit

Præcepta

Præcepta ſed verbis dedit
Inanis à marſupio:
Implete dictorum fidem
Quæ vos per orbem venditis,
Nummos libenter reddite,
Eſtote verbis diuites.

Hallom mi legien ſzokaſtoc,
Aldozati ſzèr tartáſtoc,
Hogy aranibol aldozzanac,
Az ſő Papoc ty nallatoc.
Ezűſt kelihekbe ſzentelic
Az ſzent vért, aztis beſzellic,
Es arany giertia tartókban
Viaz gierttiac régh Myſekbẽ.
Akkor az attiafiaknac
Legh főb gondgioc à (mint
mondnac) Hogi

Hogy ioſzagokat el aduan
Nagi ſummákkal offralianac.
Eőſők maiorit el aduan,
Ruth kothiauethiére haniuã,
Maradekoc ohaitasban,
Maradnac nagi puztaſagban.
Kiket teſznec reitec helibe,
Egihazak ſzegeletibe,
Es nagi kegieſſegnec velic;
Edes magzattioc foztaſit.
Rakd le már mind á ſoc kinchiet,
Kit gonoz ſzem fenyueztéſſel
Nagi rakaſokba giűitőttél,
Sőtet barlangba reitettel.
A kőzőnſeges haſzonis,
Azt kiuannia à tárházis;
Hógi ſóldra rendelt ſumma
(pénz,
Legien hadnaginac ſegitſégh.
Hallom

Hallom hogi illien tőruentec:
Az őuét ad megh mendênnec:
Im à Chiaſzar iol eſmeri
A penzt, ki képét uiſeli.
Ad à Chiaſzarét Chiaſzarnac
Aly igaz kyuanſagomnac:
Aranyzom hogi nẽ veretet,
Soha penzt à te Iſtened.
Mikorba el iőt ſem hozoth
Vellę ſemmi gazdagſágoth
De ſzokkal paranchiolatoth
Penze nẽ leuen chiac hagioth.
Tőkelliétec megh mondáſtoc
Kiuel világh ſzerte iartoc:
A pénzt vigan le rakiatoc,
Szókkal ám gazdagulliátok.

Mint tecczic? ki lehet ez? kic ellen dűhőskődic? Michioda Aniaſentegihaz

aldozatit, gierttiait, ſertartáſit, ekeſſé-
géth, tépy es ſagattia? az arany talakat, ez-
üſt keliheket, á dragha aiandekokat es
gazdagh marhakat kinec irégili? Bizoni ez
Luther attiafia es rokona. Mert ezec à mi
a Gen. 10. v. 4. üdönkbeli Nemrodoc *a* mikor az egiha-
zákát dulnác, foztanác, mikor á Chriſtus
örökös ioſágat tekozlanac, ſemmiuel egieb-
bel nem fedeztéc be latorſágokat es tol-
uailaſókat, hanem chiac ezzel à miuel é ke-
gietlen pogan. Viſontagh penigh amaz
Nagi Conſtantinus á Chriſtus ellenſeghinec
rettegéſe, michioda anniaſentegihaznac
b Da: in Syl. Niceph. lib. 7. cap. 33. Cedrenus. Zonaras. ſallitotta le haboruſágat? Annac nyluan á
melynec Syluester Paapa feie vala *b* kit
az Soractes hegiben valo lappangasbol elő
kereſtete, hogy ő tőlle kereztien modra à
mi kereztſegünket fel venné. Vgian azon
c Euſeb. lib. 2. de vit. conſtant. ca. 7. 8. 9. Sozom. lib. 1. cap. 8. 9. Conſtantinus mi altal lőn giőzedelmes? az
ſent *c* kerezt iele altal. michioda ania-
ual lőn dichiőſſéges? Szent Ionaual. Mine-
mű attiakhoz ragazkodéc? Az Nycenum-
beliekhez. kikhez? Vgiminth Syluesterhez,
d Athan. in vita S. Antonij. mint Marcoshoz, mint Iuliushoz, mint
Athanaſiushoz, mint Mikloshoz. kichioda
köniörgeſinec ayanla maghat? S. *d* An-
e Theod. lib. 1. hiſt. cap. 7. talénac. Minemű heliet kyuana az *e* ſynat-
ban? Legh vtolſót. Mely chielekedetiuel
gondollia

gondollia ki ki mind, menyuel nagiob leg-
ien, mind azoknal, à kic meltatlanul, ky-
uantác magoknac à kyraly nèuèt. Minde-
neket elő ſamlalnom hoſſu dologh volna:
de ez két félből, kinec eggikè nekünc ighen
ellenkezet, az maſic ighen keduezet es ſol-
galt, minden ezekhez haſonlokról köniü
iteletet tenni: Mért mikeppen amaz elſő á
mieynknec ighen keſerues haboru eſetec
volt, azonkeppen ez vtolſo Iſtentől adatot
vighaſágra fordulás löth.

Laſſuc á Törökóc allapattiátis. Ma-
homet es Sergius az hittől ſakat latroc, ſ,
mind magoc ſmind penigh maradekioc fer-
telmeſſeghiuel megh terheltetuen, pókolnac
melyſégheben ordituan fetrengenec. Ezt *Vide Volater. Iouium Æmi-lium. lib. 8. Blond. lib. 9. decod. 2.*
az oktalan iſoniu beſtiát, az Saracenuſokat
mondom ſaz Törökököket, ha az mi ſentelt
vitezinc ha az mi kereztyen feiedelmync
es nepeync le nem niomtac es le nem ver-
téc volna, Luther vgian (kinec Solyman
Chiáſar hiüſéghét leuele altal, á mint by-
zonnial mondgiac meghis köſönte) es az
Luther Feiedelmechikéc (kiknec á Török
elő menete vigaſagh) ſoha bizoni kàárt ben-
nec nem töttec volna. Mérem azert mon-
dani hogy ha az mi kereztieninc nem fa-
raztottác es tartoztattáác volna, réghen

immár ez á dyhős vilagh puztito fènè vàd, eghéß Europat rablana es puztitana, es az oltarokat ſ, kerezteket nem keueſſeb ßorgalmatoſſaggal rontana mint Caluinus. Tulaidon ellenſéghinc azert azoc mi nekűnc vgi mint kiket az myeinc emberſeghe es vitezſéghe űzőt el az kerezttieneknec niakokrol.

De ier nezzűnc iobbadon aláá az Eretnekekre, à gehenna tűzenec ßemetyre, fuuoyra, eledelire. Előßoris akadunc őrdőngős Simonra. mi dolgos vala ez? Megh fozttia vala embert az *a* ßabad akarattol, es chiac á puzta hűtőt *b* chiergeti vala. Chiac hamar tamada Nouatianuſis Corneliuſnac Romai Papáánac *c* ellenſéghe, ellenſéghe az ßentſegeknekis, tudni illic à Pœnitentianac es *d* vtolſo kenetnec. Touabba Manes Perſa: Ez tanittia vala hogy à kereztſégh az űdűéſſegre *e* haßontalan volna. Ez vtan Aërius Arrianus; Az ki multakért valo kőniőrgéſeket karhoztattia vala, az Pyſpekőket es Papókat meltoſagokban egi araniuua ſ, egienlőue téuén egibe *f* Zuria Zauaria vala. Ezec ſélèt Aëtius *g* ős chiac az pußta hytet fitogattia vala, ki vezetéc neuen Atheoſnac, az az, Iſtentelennec hyuattatot *b* nem kűlőmben mint Lucianus. Kőuetkezic Vigilantius ki az ßenteknec valo eſedezéſeket nem tűrheti vala: es Iouinianus, ki az ßűzeſſéghet es hazaſſághot egienlőnec tarttia vala. Vegezetre minden félè Eretnekeknec moslekya, Macedonius, Pelagius, Neſtorius, Euthyches, Monotelitac, Iconomucuſoc, az az, Szent kép rontoc, es á többi; kikhez é moſtani űdő Luthért es Caluinuſt meltan ßamlállia. Mi dolgoſoc mind ezec? *Omnes mali corui eodem ouo geniti* mind eggic gonoß hollóóc vagi inkab VVariac, vgian azon egi feßekből ki kéluen; vagi ha magiarabban akarod; mindniaian ßélès tulkoc, vgian azon egi ember tehene boriay leuen; az Aniaßentegihaz fő Pyſpőkytől el partoltac, de azoktol megh giőzettec, es ſemmie tetettec.

Haggiuc el pokloth; teriűnc ez főldre. Valamely ſélé ßemeimmel es gondolatommal forduloc; akar az Patriarchakra es Apoſtoli ßekben űlő fő Papokra tekinchiec, akar egieb nemzethſegeknec Pyſpőkire, akar az dichieretes feiedelmekre, kiralioskra, Chiaßarokra, akár az reghyec itiletire, az emberi okoſſagnac vilagoſſagara, az tizteſſegnec dychioſegere: mindenec az mi hiűnknec ßolgalnac, mindenec azt oltalmázzác.

a Clem. lib. 1. recog.
b Item lib. 2. b. 20.
c Cyprian. ep. ad Iubaian. & lib. 4 ep. 2.
d Theod. de fab. hær.
e Aug. hæreſ. 46.
f Epiph. hær. 75. Aug. hær. 53.
g Aug. hær. 53.
h hoc lib. 2. cap. 28.
i i Hier. in Vigil.
k k Aug. hæreſ. 28. & Hier. in Leuin.

Bizgnſagom az Romai aniazentegyhaz rend zerinth ſakadasnelkûl egi más vtan valo kõuetkezéſe; mely aniaſſentegihazban Szent Agoſton *l* mondaſaként,

l Aug. ep. 162.

ſemper Apoſtolicæ cathedræ viguit Principatus: mindenkoron éélt az Apoſtoli ſzeknec meltoſága.

Bizonſaghim amoz tõb Apoſtoli ſékec vagi Pyſpõkſéghec, melliec ſinten az Apoſtoloktol es azoknac tanituanitol fundaltattac es *m* es epitettec.

m Tertul. de præſcript. Aug. lib 2 de doct. Chri. c. 8 n Hier. in catal. ſcrip. Eccl. & alij.

Byzonſagim minden nemzetſegekben valo Paztoroc, kic ha *n* lako heliec ſerinth egimaſtol tauol voltakis, de az mi hytũnknec eggieſſegében mindenekbe eggiũt voltac ſ, eggiet ertéttec. Ignatius es Arani ſaiu ſent Ianos Antiochiaba: Peter, Alexander, Athanaſius, Theophilus, Alexandriaba: Macarius és Cyrillus Hieruſalembe: Proclus Conſtancynapoliba: Szenth Gergel es Szent Baláás, Capadociaba: Thaumaturgus Pontusba: Smyrnaba Polycarpus: Iuſtinus Athenasba: Dyenes Corintusba: Gergely Nyſſaba: Methodius Tyrusba: Ephrem Syriaba: Cyprianus, Optatus, Agoſton, Africaba: Epiphanius, Cyprusba: Andras Cretaba: Ambrus, Paulinus, Gaudentius Proſper, Fauſtus, Vigilius, Olaſ orſagban: Vince Oroſius, Hildephonſus, Leander, Iſidorus, Spaniol Orſágba: Britanniaba Fugatius, Demyen, Iuſtus, Mellitus, Beda. Vegezethre ne lataſſam kerkedõnec az neuekben; valami irot kõniuec, vagi irás darabochkaioc talaltatnac azoknac kic egimáſtól meſſe fõldõn hintettéc az Euangeliomi magot, mind vgian azon egi hytet aggiáác elõnkbe, az melliet ma mi Catholicuſoc vallunc.

Chriſtus mi mentſéghem lehet elõtted hogy enghemet az te ſeregedbõl ki neues; ha ez moſtani Eretnekeket, alavalo roſſ emberkéket keueſeket, tudatlanokat, egi mas kõzõt mègh haſonlot latrokat, az Aniaſſenteglhaznac illyſoc ſépén vilagoskodo ſõuetnekinel fellieb bõchiũllendem?

Bizonſagim touabba, az feiedelmec, kyralioc, Chiaſároc es ezeknec birodalmoc: kiknec õ magoknakis Iſtenes iambor eletec, ſ, alattoc valo nepeknekis kegieſſégec, es mind bekeſeghben ſmind penighadi haboruſághban ſokot ſép rend tartáſoc eppenſéggel ebben az mi kõzõnſeges kereztien

reztieni tudomanniunkba fundaltattac. Ith én minemű nagi embereket ſamlalhatoc elő: Nap kelet felől Theodoſiuſt, nap enyſetről Carolit, Angliából Edouardot, Laioſt, Galliabol: Hermingildot, Spaniol orſaghbol: Henricot Száſz Orſagbol: Venceslaot, chieſi orſagbol: Leopoldot Auſtriabol; Iſtuant Magiar Orſagbol: Ioſaphatot Indiabol: ez ſeles világbol minemű nagi Vrakat feiedelmeket allathatoc elő: kic io peldaiokkal, kic vitezſegekkel, kic tőrueniekkel, kic ſorgalmatos gonduiſeleſekkel, kic nagi költſeghekkel, az mi kereztieni giűlekezetűnket egi anniaſentegihazunkat tartottác neueltéc. Mert vgian is imigien enekelt reghen ő felolle Iſayas. Erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ. Az kyraliok te neked, es az kyralinê Azzonioc daikaid leſznec. Halgashaccza Erſebet, hatalmas kyraline Azzoni; imè te neket illien nagi Propheta enekel, teghedet á te tiztedre tanit. Azt beſellem en teneked hogy Caluino es ezec á feiedelmec egi meniorſágba ſemmikeppen nem ferhetnec, eggiűt megh nem alkudhatnac. Ally melléiec

azert

azert ez dychieretes feiedelmeknec, hogy ekkepen, á te eleydhez, á te nagi elmédhez, magadat illendőnec ſ, meltonac lenni mind ez viſagh lattára megh mutaſſad. mert chiac ezen gondolkodom es ſaradozoc en te eretted, moſt es ez vtannis valamint iaroc één, kit immár ezek mint feied ellenſegéth annyſor akazto ſáual fenieghetnec. űduez legi aldot kerezt. El iő Erſebet kiraline azzoni az á nap ketſegnelkűl, el iő, melly te neked niluan megh mutattia kic lőttenec legien te neked io akaroid, az Ieſus tarſaſaghaë, az vagi á Luther nemzetſéghe. Ier elèeb.

Bizonſaaghlm immáár ez ſélès világh minden hatáári, ſegeleti, à kikben Chriſtus ſűletéſe vtán az Euangeliomi trombita mégh zendűlt. Keues dologh volté ez? az baluanioc ſayat be dugni, az Iſten orſagat à poganoc kőzibe be vinni? Lutheris Chriſtuſt, mi kereztienekis Chriſtuſt hirdetűnc. nem de megh oſlotté Chriſtus? ſemmikeppen nem. Vagi mi, vagi ő, de hamis Chriſtuſt hirdetűnc, Meggiűnc tehat? im megh mondom. Az legien à Chriſtus ſ, azokeis legien, à kiknec ez vilagra be iőuéſe vtán Dagonnac, az az á baluaniozaſnac niaka ſakadot. A mi Chriſtuſunc á mieinc 1. Deu. 5.

munkaiaual akart elni, mikor Iuppitert, Mercuriuſt, Dianat, Phœbuſt, es az idők ben valo ſötet eyeth es ſomoru homalit anny ſoc nepeknec ſyuéből ki űzte es rekeztette.

Ninch űdőm hogy meſſűnnen valo dolgokat elő kereſſec, chiac kőzel es ithon lőttekre figielmezzűuc. Az Hibernuſoc Patritiuſtol, á Scotuſoc Palladiuſtol, az Angluſoc ſent Agoſtontol, Romaba fel ſenteltektől, Romabol kűldettektől, Romáát tiztelőktől, vagi egi ſáál hytet ſem vagi az myenket, az az á kőzőnſeghes kereztien hitet vőttéc fell: De igen nyluan vagion ez. ſyeſſűnk.

Bizonſágim az Academiac, bizoniſagim á tőrueníeknec tablay, bizonſagim az embereknec ſokoth erkőlchy, bizonſagim á Chiaſaroknac valaztáſi es fel ſenteleſi, bizonſaghim az kiralioc emeleſeben ſokot dichiéretes ſertartás, es megh kenés, byzoniſaghim az vitezlő rendec es mégh az kőntőſőkis, bizonſagim az ablakoc, bizoniſagim á penzec, bizoniſagim az Varaſokbely kapuc es házác, bizoniſaghim az réghy őſeynknec io giűmőchiőc es iambor eletec, bizonſaghim minden féle dolghoc, es dolgochikác; hogy ſoha ez vilaghon egy hitis

hitis tőb az myenknel alhatatoſſon maghanac helt nem verth es valoba megh nem giűkeſezeth. Mind ezeknec es é felééknec mikor latnám melletem leuő ſegitſéghet, es felőllőc valo gondolkodaſimban vgy gheryedeznec hogy felette ſokatlan bolondſágnac tecczenéc, mind ezéket á kereztieneket hatra vetni, es valami veſet latroc tarſaſágábà maghamath adni; nem tagadom neki batorodám, es neki giuládéc az harcznac; kit één, hanem há á ſentec menniekből niakra főre haniatnac es á keueli Lucifer az el ueſtet menniei helieth viſaniéri, de kűlőmben ſoha el nem veſthetec. Mentől iob akaróm legien ennekem Charchus ki moſt engemet ily fènè vad modra hirembe, neuembe téep es ripor, ha az en bűnős lelkemet kit Chriſtns óly nagiárron megh ualtot, inkab akartam batorſágos vtra, byzonios vtra, orſagh vtara byzny, hogy nem à Caluinus Chioportos bokros kő ſalyra fel akaſtani.

CON-

CONCLV-SIO.

Vegietec io neuen tőllem tizteletes bőlchi ferfyac ez kysded ayandékot kit vtamban dolghaim kőzt egiſeris maſoris keſitettem. SZandokom ez volt hogy kerkeodſegtől előttetec magamath mentenem, tiztytánám; batorſagomnakis elegendő okayt adnám,es azonkeozbe mygh az ellenkező féltől velem egietembe az Scholakban hyuatatnátoc nemely dolghokat előtőkbe adnéác koſtolaſra.

Ha melto, ha batorſágos,ha tizteſſéghes dologhnac itilitec lenni, hogy Luther auagi Caluinus legien á ſent iraſnac regulaia, á ſent lelec ertelme ki feitőye, az Aniaſſentegihaznac tőrueni ſaboya,à Conciliomoknac es ſent Attiáknac hordozo vezérè, vegezetre mindennemű bizonyſagoknac es időknec Iſtene: ninchi modom benne hogy ti tőlletec iraſomnac oluaſoytol vagi magham halgatoytol, ſemmi ióóth remelheſſec. De ha azoc vattoc à kiknec tyteket ſyuemben el gondoltam, Phyloſophuſoc,bőchiec, ſemeſec, az igaznac egyigiűſéégnec, iambor erkőlchinec ſeretőy, ſ, az vakmerőſéghnec, marczonaſaghnac, chielchiapaſnac, alnoc villongaſoknac ellenſeghi, nagi kőnnien megh lattiáàtoc, az déél tayban meleghytő fenies napot,kyc az napnac chiac kychyn fenyetis akár mely kichin nyláſonnis megh lattiátoc.

Megh mondom bizuáſt, à? mit hozzátoc valo io akaratom, á mit à ti veſedelmetec es az dolognac nagi volta kyuán. Iol tudgia azt az eordeog hogy ti ez vilagoſſagoth, ha mydőre ſemeteketh fel emelitec, mindgiaraſt megh lattiatoc. Mert minemű nagi kabaſágh volna, valami Hammeruſt es Charchuſt az egeſ réèghi kereztienſéghnel fellieb bőchiűlleni? De vadnac Luthernec neminemű ingerlő meſterſéghi, kikkel orſághat nagiobittia, es kikkèl ő fel keſűluen ſokath immáár à ty rendetec kőzzűl édeſen tőrbe eyteth. Melliec azoc? Arani, tizteſſégh, giőniőrűſegh, teſti ſabadſágh, Bacchus, Venus; kiket ty mind ſemminec tarchiatoc. Mert michiodac egiebec, hanem chiac az főldnec bééli, zengő éégh, ferghec lakodalma, iol kéſiteth ganeyoc? ſ, ki nem pőknéé ezeket? Gazdagh á Chriſtus ky tyteketh el tarth; kyrali ki fel ekeſith es tiztel: bőlch ki megh elegh ith: dychioſ-

dychiosſéghes ſep, ki minden io ſerenchi-
enec, es bodogſaghnac bőűſegeuel megh a-
yandokoz. Az ő harczolo ſeregebe iraſ-
ſátoc azert magatokat, az ő zabłoya alath
iariatoc, hogy vgian valoba tudoſoc valo-
ba dichioſſegeſec leuen, velle egietembe ſép
vitezſéghekben ſ, tizteſſéges diabalmokban
őruendgietec. Legietec io eghes-
ſegben. Coſmopolisban
1581.

Legien dychioſſegh á ſz.
Martyroc Felſeghes Kiral-
lianak, az mi Vrunk IESVS
Chriſtuſnak.
Amen.

FINIS.

IN PRIMO NOCTVRNO pro
Feria ij. et. V. Aña. Dirige.

Psalmus.

Verba mea auribus percipe domi-
ne: intelligе clamorem meum.
Intende voci orationis meæ: rex
meus, et deus meus.
Quoniã ad te orabo: Domine: mane
exaudies vocem meam.
Mane adastabo tibi, et videbo: quoniã
non deus volens iniquitatem tu es,
Nec quę habitabit iuxta te malignus:
neque permanebunt iniusti ante
oculos tuos.
Odisti omnes, qui operantur iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur
mendacium.
Virũ sanguinum et dolosum abomi-
nabitur Dominus: ego autẽ in multi-
tudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuã: adorabo
ad templum sanctũ tuum in timore tuo.
Domine deduc me in iustitia tua:
propter inimicos meos dirige in
conspectu tuo viã meã. Quoniã

Quoniã non est in ore eorũ veritas:
cor eorũ vanũ est.
Sepulcrum patens est guttur eorũ:
linguis suis dolose agebant: iudica
illos deus
Decidant à cogitationibus suis
secundũ multitudinẽ impietatũ
eorũ expelle eos: quoniã irritaue
runt te Domine.
Et lętentur omnes qui sperant in te:
in æternũ exultabunt, et habitabis
Et gloriabuntur in te omnes, qui dili
gunt nomen tuum: quoniã tu bene
dices iusto.
Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ:
coronasti nos. Requiem,
Antiphona. Dirige Domine
deus meus in conspectu tuo uiã meã,
Antiphona. Conuertere, psalmus
Domine, ne in furore tuo arguas me:
neque in ira tua corripias me,
Miserere mei Domine, quoniã infir
mus sum: sana me Domine quoniã
conturbata sunt ossa mea.
Et anima

Et anima mea turbata est valde:
sed tu Domine usque quo.
Conuertere Domine, et eripe animã
meã: salum me fac propter
misericordiã tuã.
Quoniam non est in morte qui me:
mor sit tui: in inferno autẽ quis
confitebitur tibi:
Laboraui in gemitu meo, lauabo
per singulas noctes lectum meum:
lacrymis meis stratum meum rigabo.
Turbatus est a furore oculus
meus: inueteraui inter omnes
inimicos meos.
Discedite a me omnes qui operami
ni iniquitatẽ: quoniam exaudi
uit Dominus uocẽ fletus mei,
Exaudiuit Dominus deprecationẽ
meã: Dominus orationẽ meã
suscepit.
Erubescant et conturbentur vehe
menter omnes inimici mei: con
uertantur et erubescant
valde velocitẽr. R. de
Antiphona Conuertere Domine:
et eripe animã meã: quoniã non est

non est in morte qui memorsit tui
Ne quando.

Ps Domine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me et libera me.

Ne quando rapiat ut leo animam meam: dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat.

Domine Deus meus si feci istud: si est iniquitas in in manibus meis:

Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam merito ab inimicis meis inanis

Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra uitam meam: et gloriam meam puluerem deducat

Exurge domine in ira tua, et exaltare in finibus inimicorum meorum.

Exurge domine Deus meus in precepto quod mandasti: et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc regredere domus iudicat populos.

Iudica me domine secundum iustitiam et sed secundum innocentiam meam super me

Consumetur nequitia peccatorum et diriges iustum scrutans corda et renes deus

Iustum adiutorium meum a domino qui saluos fecit rectos corde

Deus iudex iustus fortis et patiens num quid irascitur per singulos dies

Nisi conuersi fueritis gladium suum uibrauit arcum suum tetendit et parauit illum

Et in eo parauit uasa mortis sagitas suas ardentibus effecit

Ecce parturiit iniustitiam concepit dolorem et peperit iniquitatem

Lacum aperit et effodit eum et cidit in gouea quam fecit

Conuertetur dolor eius in caput eius et in uerticem ipsius iniquitas eius descendit

Confitebor domino secundum iustitiam eius psaluan nomini eius altissimi

qui

Nequando ut leo rapiat animam meam
dum non est qui redimat neque quis
saluum faciat, aporta infery

Parce mihi Domine nihil enim sunt
dies mei quid homo, quia mag
nificas eum aut quid apponis
erga eum cor tuum uisitas eum
diluculo et subito probas illum, us
que quo non parcis mihi nec dimit
tis me, ut glutiam saliuam meam
peccaui quid faciam tibi o custos
hominum quare posiuisti me con
trarium tibi. et factus sum mihi
met ipsi grauis cor non tullis peccat
tum meum et quare non aufers ini
quitatem meam ecce nunc
in puluere dormiam et si mane
me quesueris non subsistam.

Sedet animam meam vitam meam
dimitam aduersum me eloquium
meum loquar in amaritudine, ani
me meae dicam Deo noli me

condem

condemnare Indica mihi cor me
ita indices, Num quid bonum
tibi uidetur si calumnieris me
et opprimas me opus manuum
tuarum et consilium impiorum
adiuues, non quid oculi carney tibi
sunt aut sicut uidet homo et tu ui
debis Num quid sicut dies hominis dies
tui et anni tui sicut hommana sunt
tempera ut queras iniquitatem
meam et peccatum meum scru
teris et scias quia nihil impium
fecerim cum sit nemo qui de manu
tua possit eruere. ~~Qui laetar~~

Manus tue Domine fecerunt me
et plasmauerunt me totum in cur
cuitu et sic repente precipitas me
memento quaeso quod sicut lutum
feceris me et in puluere reduces
me, non ne sicut lac mulsisti me et
sicut caseum me coagulasti

pelle et carnibus uestisti me ossibus
et neruis compegisti me. Vitam et
misericordiam tribuisti mihi et
uisitatio tua custodiuit spiritum
meum.

Requiem eternam Dona eis domine et
lux perpetua luciat eis. a porta
inferi. Eruue Domine animas
eorum
Requiescant in pace. amen
Domine exaudi orationem meam
Et clamor meus ad te ueniat
Dominus uobiscum.
Et conspirito tuo. Oratio

Deus indulgentiarum

Deus indulgentiarum Domine da
animabus famulorum famularum
que tuarum quorum anniuersa
rium depositionis diem commemo
ramus refrigerij sedem quietis
beatitudinem et luminis caritatem
per Dominum nostrum

Oratio oratio

Vilagosits meg Uram az en szemeymet
hogi ualaha el ne alogram az halalbam
hogi ualamikor tudni illik az eletbol valo
ki mulaskor ne mongra nekem az ellenseg
Halal mat uotem ne rajta Boczasd ki
ue ysten az te vilagossagodot es az te
igazsagodot, ezek uezessenek engemet
es uigenek az te sz: Hegyedre es az te
hajlekidba mulasd meg ennekem
kyelmes Ur ysten az utat melyen iarnak
mert te hozzad emeltem fel az en lelkemet
vegy ki engemet az en ellenmek ellen
segi ki ossuly Uram te hozzad folia
mordam tanuet meg engemet az te
akaratodnak oleked de yire mert en
ysten nagy te, Gloria patri
ui.

Gloria in ex. celsis Deo Gloria patri
et filio et spiritui sancto sicut erat in
principio et nunc et semper et in secula
seculorum amen.

D. AVGVSTIN. TOM. 10. serm. 22. de verbis Apostoli.

VTinam hæc aliquando cogitent, vel serò cogitent, vel detumescente animositate cogitent, ad se redeant, se interrogent, se discutiant, sibi respondeant, pro veritate non timeant eos, quibus falsitatem diutissimè vendiderunt. Ipsos enim timent offendere, erubescunt humanæ infirmitati, & nõ erubescunt inuictissimæ veritati. Vtiq;

hoc timent, ne dicatur eis; Quare ergo nos decepistis? quare nos seduxistis? quare tanta mala & falsa dixistis? Responderè deberent si Deum timerent: HVMANVM FVIT ERRARE: DIABOLICVM EST PER ANIMOSITATEM IN ERRORE MANERE. Melius quidem erat, si nunquam erraremus: sed vel quod secundum est, faciamus, vt errorem aliquando emendemus. Decepimus, quia decepti eramus: falsa præiudicamus, dicamus, qui præiudicantibus falsa credidimus. Dicant suis, Simul errauimus, simul ab errore recedamus. Duces vobis fuimus ad foueam, & nos sequimini cum ducimus ad Ecclesiam. Possent ista dicere indignantibus dicerent, iratis dicerent: aliquando & illi ponerent indignationem, amarent vel serò vnitatem.

Monet eos, qui alijs errandi causa extiterunt.

ERRATA, CORRECTA.

Az minemű fogiatkozasok eſtek ez kőniuechike niomtataſaba, az Nemet niomtato miat, ki ſem Magiarul ſem Deiakul nem túd; ez kőuetkèző igazito iedzesből kőnnien eſébe veheti, es az oluaſaſt megh iobbithattia az oluaſo: noha nem minden aprolek fogiatkozaſt iedzettem fel, tuduan, hogy az félét kiki mind magatolis à ki Magiar eſébe vehet.

Legh nagiob fogiátkozas à tizedik oknac veghében eſet, egi nehani ighenek, el valtoztataſaban, es el hagiaſaban: mellyet ez correctanac vagi igazitaſnak vetolliaba, igazitua talal az oluaſo.

PAg 16. v. 11. Chriſtus. oluasd, Chriſtuſt.
pag. 30. v. 21. orſagbam. oluasd. orſagban.
pag. 34. v. 2. dot. oluasd: adot:
pag. 35. v. 3. tan: oluasd: tanit.
pag: 38. v. 7. brengetni. oluasd: ebrengetni.
pag. 42. v. 4. oltarohnac. oluasd. oltaroknac.
Ibidem. v. 8. Hochikoloſaual. oluasd. mochikolaſaual.
pag. 44. v. 23, hadnggia. olua. hadnaggia.

pag. 48. v. 4. ſorgalmatoſſen. oluasd. ſorgalmatoſſan.
Ibid. v. 8. ſeitettec. oluasd: feitettec.
pag. 62. v. 9. de reliquit. oluasd. dereliquiſti.
pag. 66. v. 9. bőchiűitetnec. oluasd. bőchiűltetnek.
Ibid. v. 11. ncm. oluasd. nem.
pag. 67. v. 13. minchien. oluasd. ninchien.
pag 68. v. 2. maſra. oluasd. egi maſra.
pag. 69. v. 11. lattiak. oluasd: Lattiuk.
pag. 72. v. 15. ſetint. oluasd. ſerint.
pag. 73. v. penult. maualias. oluasd. niaualias.
Ibidem. aborodot. oluasd. haborodot.
pag. 78. v. vltimo. neneueznőc. oluasd. ne neueznőc.
pag. 80. v. 13. maattac. oluasd. marattac.
pag. 81. v. 1. iclcit. oluasd. ieleit.
Ibid. v. vltimo. ſuſſenec: oluasd. ſűſſenec.
pag. 82. v. 1. Iſtenuec. oluasd. Iſtennec.
Ibid. v. 8. ſententialanac. oluasd: ſententiaianac.
pag. 84. v. 9. eleibei. oluasd. eleibe.
pag. 86. v. 16. ſő. oluasd. fő.
pag. 87. v. 2. adolt. oluasd. adoth.
pag. 89. v. 20. őrőkbe. oluasd. őrőkké.
pag. 89. in marg. ſertum ſerij. oluasd. ſext. tom. ſurij.

pag.

pag. 102. v. 17. in marg. Isai 49.
Ibid. v. 22. neket. oluasd. neked.
pag. 103. v. 15. Bizonsaglm. oluasd. bizonsagim.
pag. 104. v. 8. figielmezzůuc. oluasg. figielmezzůnc.
pagina 104. á versu 15. kezduen, igi oluassad.
Meltan iob akarom lehet azért én nekem Charchus. &c. ha megh gondollia, hogy az én bůnős lelkemet, kit Christus olly nagi arrón megh valtot. &c.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

p. 5

Benedictio Corporalium.

V. Adiutorium nostrum Qui fecit et Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus

Clementissime Domine, cuius inenarrabilis est virtus, cuius mysteria arcanis mirabilibus celebrantur: tribue quesumus ut hoc linteamen tuae propitiationis bene ✠ dictione sanctificetur ad conseruandum super illud Corpus et sanguinem Dei et Domini nostri Jesu Christi filij tui Domini nostri: Qui tecum viuit et regnat in unitate spiritus sancti Deus per omnia etc. Oremus.

Omnipotens ~~aeterne~~ sempiterne Deus, bene ✠ dicere, sancti ✠ ficare, et conse ✠ crare dignens linteamen istud ad regendum inuoluendumque Corpus et sanguinem ~~m~~ Domini nostri Jesu Christi filij tui: qui tecum viuit et regnat.

Amen. Oremus

Omnipotens Deus, manibus nostris
opem tuae benedictionis infundi: ut
per nostram bene-dictionem hoc
linteamen sanctificetur, et Corporis
ac sanguinis Redemptoris nostri
novum Judarium Spiritus sancti
gratia efficiatur. Per eundem
dominum nostrum Jesum Christum
in unitate eiusdem Spiritus sancti
Amen.
Et Aspergit aequa benedicta
Ad introducendam mulierem in parte
mortua. psalmus.
De profundis clamavi ad te domine
Fiant aures tuae intendentes in vocem
Si iniquitates observaveris domine
Quia apud te propitiatio est
Sustinuit anima mea in verbo eius.
A custodia matutina usque ad noctem
Quia apud dominum misericordia
Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquis
Requiem aeternam dona eis domine

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie
elision. Pater noster Ave maria.
Ver. Et ne nos inducas in tentationem
Res. Sed libera nos a malo.
Ver. Aperta Inferi.
Res. Erue domine animas eorum.
Ver. Domine exaudi orat.
R. Et ~~gl~~ Clamor meus.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum Spiritu tuo. Oremus.
Quesumus domine, pro tua pietate,
miserere animae famulae tuae:
et a contagiis mortalitatis ex-
utam, in aeternae salvationis
partem restitue. Per Christum do-
num nostrum. R. Amen
Oremus. Deque sumus omnipo-
tens ~~Deus~~ sempiterne Deus
famulae tuae. ut Ecclesiae tuae,
a cuius integritate deviavit, pecca-
do, ad veniam misericordiamque.

Consequendam reducat innoxia
per Christum Dominum nostrum R.
Amen.
Deinde porrigat stolam alicui
ex mulieribus, quae comitatur
funus: et aspergens feretrum
aqua benedicta, dicat.
Ingredere Ecclesiam Dei, sine
omni impedimento Galfanae.
ut vivas cum Deo in secula
seculorum. R. Amen.

700

Anno 7651 Adeam szamba kaszota Andras
az mi kiurs dohom ugyo az mitu mind kos
berbecz, n, io az szio kilencz ez Adii
barani nyler gi kecze ollo, i.

Anno 7653 fogatam mys fodor firenczea
8 8 forme [illegible] ioarca az szogalatra
viz kercze naputan

Bato marton [illegible]